

Barátságos 's ügyes
F E L E L E T

azon

Barátságos Szem-ügyre,

melylyet

Miskoltzonn ezen Esztendőnek

2-dik Havábann

Szerentsi Plébános Kassai Jó'sef

Magyar Nyelv tanító Könyve ellen

nyomtatának.

Kassánn,

Ellinger István' Ts. és Kir. privál.

Könyvnyomtató betűjével.

1818.

Steph. v. Horvath

Ars arte eluditur.

Tronfot tronffal szokták el-ütni.

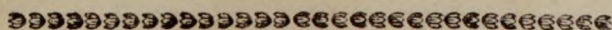
Capite nobis vulpeculas, quæ demoliuntur
vineas.

Cant. II. 15.

*Fogjjátok - meg nekünk a' kissded rókákat,
melylyek el-pusztítják a' Szőlőket; mertt
a' mü-szölönk meg-virágzék.*

Énekek' Éneke II. 15.

(Titkos értelmű Szőlönk a' Magyar Nyelv. Lásd
Grammatikámbann az Ajánlást.)

E l ő s z ó.

A Magyar Nyelv tanító Könyvem alig jövénn ez világra, már egygy nevezetlen Valaki Szem-ügyet, Vér szemet kapván, tréfából belé kapa, belé bojtorkodék, 's azt gántsolni bátorkodek. Ezen Szem-ügyet, ha való, Miskóltzonn nyomtaták, és 10-dik Február-bann kezemre kerülvénn azt azonnal, hevenyébenn szemfülesenn meg-rázogatván, tüst-nt tíz nap alatt ezen következő Feleletemet készitém reája.

Mivelhogy a' gántsolódó ezen nevet adá írásának: Egygy barátságos Szem-ügy 's a' t. én az erre való Feleletemnek homlokára ezen fel-írást függesztém: Egygy barátságos Szem-ügyre barátságos, 's ügyes Felelet. Feleletemet barátságosnak írom; mivel én nem gyomroskodom, 's nem embertelenke-

dem; de *ügyes Feleletnek-is merem mondani, mertt ezen szó ügyes kettőt téfzen, a) ügyes, anynyi, mint ügyes-bajos, perpatvaros. b) Ügyes anynyit-is téfzen, mint helyes, alkalmas. Ezen 2-dik értelmében ha Feleletem ügyes é, a'vagy ügyetlen, mivel semki nem bíró a' maga ügyében, ítélje meg a' Tudós Grammatikusok' gyülekezete, és társasága; mertt*

Én mindenütt Magyar Nyelv tanító Könyvemben szélttére tanítom, hogy mind a' Beszédnek, mind a' Írás' módjának legközönségesbb Bírāja, 's Fő-Bírāja a' közönséges Nyelv-szokás (24, és 50 lap) ezen közönséges Nyelv-szokás p dig, nem a' parafzság, és tudatlanok' nyelv-szokásábann, hanem a' Tudós Magyarok, és Magyar Tudósok', tudós Magyar Grammatikusok' egygyet-értésében állapik (25, 144, 238 lap) A' mit ezek meg-egygyezőleg, és egygyet értőleg elvégeznek, és meg állítanak, az majd úgy kötelezi az egész ditső Magyar Nemzetet a' beszédben, és annál inkább a' Könyv írásbann való meg-tartásra, mint a' mit a' Vallasbeli dolgokbann végez a' közönséges Gyülekezet; (Concilium Generale) és a' mit a' közönséges' ország Gyűlése (Generalis Re-

Regni Dieta) el-végez, de avval a' külömbb-
séggel, hogy a' ki 1 az 1-sőnek nem enge-
delmeskedik, azt Egygyházi Tenzúrákkal,
ügymint Excommunicatio-val Suspensio-val
Interdictum-mal büntethetni itten: a' ki a'
másodiknak szót nem fogad, azt már erő-
szakkal, kényszerítéssel, és kényszerítéssel is
erőltethetni: a' ki harmadszor a' harmadikat
nem hallgatja, azt csak pirongatással, és az
ő tudatlanságának, vagy makrantzofságának
szemére hányásával vehetni valamire.

A' Tudós Magyar Grammatikusok' tár-
saságambann fejenként, és egygyenként egy-
gyik sem Bíró, hanem csak Tanácsos és Ja-
valló, azért én magamat csak Tanácsosnak
vallom a' 146, 238, 244 lapon. Valámit
a' Dietánn nintsen szólója a' Parasztságnak
Országunkbann, és a' Tudatlanoknak, úgy
hogy ha a' tudatlan, különbbenn nem paraszt
tudatlanúl szólna, azt le tsepüznék, le üt-
tetnék, úgy a' Nyelv Tudósok' társaságá-
bann is nintsen szava a' tudatlan köznépnek,
és a' nem tudós Grammatikusnak. Az én
Szent-egygy házambann ha a' szent szóló
székbe, (Prédikáló székbe) a' ki nem oda való,
találna fel menni, és önnét Népemnek lotsog-
ni fetsegni, el gondolhatni, melyly gyalá-

zatosann lóditanám le, hogy még a' lába sem érné a' földet. Ha valamelyly Mester ember remeket készít, azt a' tudos, és ahhoz értő Mester emberek' társasága szokta megítelni, nem Mester ember, vagy Kontar Mester ember kotytyanna belé, azt felelnék nekje; Sutor ne ultra crepidam; az az a' mihez nem ért, abba ne kotytyanjon.

Mivel-hogy a' Tudós Magyar Grammatikusok én nekem Grammatikus baj-társaim; minek előtte Magyar Nyelv tanító Könyvemnek írásához, és készítéséhez fognék, mind az el-húnytt, mind az élő Tudós Grammatikusok' trásaival tanátskozám, (13 lap) mind pedig, a' kik még Grammatikai Tudományjakat írásbann világ' elejébe nem terjeszték, azokkal szóval értekezém, mineműek szónak okáért ezen Tudós, és Tekintetes Uraimék, úgymint: Kassai K. Prófeffsor Pongrácz János Úr, Szemere Pál Úr, Kazintzi Ferentz Úr, S. Pataki Profefssor Rozgonyi Jósef Úr, ugyan oda való Prófeffsor Nagy Ferentz Úr, Szattmári Tábla Bíró Koltsei Úr, Bartzafalvi Szabó Dávid Úr 's a' t.

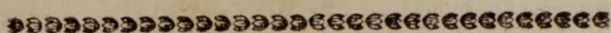
Azért kérem kedves Tudós Grammatikus Társaimat, hogy a' ki munkámbann győző okokkal valami gántst észre vejend, és
meg

meg szemtend botlásaimról engem emlékeztetni ne terheltefsék, mint én is Könyvem' folyamatjábann baratságosan tanátsosi kötelességem szerént meg-említém Grammatikus társaim' botlásait; (Ha az Írók' botlásait fedezni nem mernők, semmit tökéletességre nem hozhatnánk) mertt én a' 12, és 13 laponn meg vallom, és nem tagadom, hogy tölem egygy magányostól, és fáradságos hivatalal meg terhelttől nem kívánhatni minden részben tökéletes Grammatikát. Mivel pedig mind a' Nyomtatás, mind Posta felettebb költséges; Kérem Tudós Grammatikus társaimat, hogy ne nyomtatásbann, se Póstán, hanem adódandó alkalmatossággal (úgy is Szerents nagy Ország' útjábann lévén) vélem ezen említett felséges tárgyról értekezni méltóztassanak, hogy így a' mibenn bot-

Jegyzet. A' Magyar Grammatikusok egygyet értésénn nem azt kell érteni, hogy mind egygyül egygyig egygyezzen meg valamelyly Magyar tanításbann, hanem hogy major et sanior pars a' nagyobb, és tudósabb rész egygyezzen meg, mint a' Diétánn, és Conciliumbann, Vár-megye Gyűlésébenn, és egyéb Tanáts' Gyűlésébenn nem igen történik, hogy egygy ellenkező sem légyen, ha valamit meg akarnak határozni. Innét mivel ebenn meg egygyezttenek a' Grammatikusok, hogy

lani találék gyarlóságomból, helyre hozhas-
sam. A' Nevezetlen gántsolódómat rövidség-
nek okáért csak ezen betűkkel írom: Nn.B.U,
az az Nevezetlen Barátom Uram. Irám Sze-
rents Várafsábann 1818-bann, Februáriusnak
20-dik napján.

a' ragasztékos ígének, nem ánk, énk, nánk, nénk,
hanem ók, ök, nók, nők legyen a' végezete. Hogy
a' szenvedő, és ikes közép ígének az 1 ső személye
az egygyeshen m, a' 2 dik l, a' 3 dik k legyen,
egygyedül a' múlttabb üdö 3.dik személyét vévén
ki, hogy enyém-nek a' többese legyen Enyém, a'
miénknek miénk, nem pedig enyimek, v. enyé-
mek, nem miénknek, azért ezek-ellen nem rúgal-
dozhatni. Mivel pedig még nintsen el végezve,
ha Ő nékie legyen é- vagy Ő nékje, valamíg ez el-
nem végeztetendik: mind a' kettővel élhetni, ily-
lyen a' valit, valnék is, a' valit ot kezdé a' Deb.
Gram. az Őnékjét én. Ez hát még *Quæstio Scho-
lastica*, mint nevezik azokat, a' miket a' *Concilium*
meg nem határoza.

F e l e l e t e k.

§. 1.

A Szem-ügy 2-dik levelének 3-dik, és 4-dik lapján tréfából, de *nem nagy igazán* azt fogja reám, hogy azért írák Grammatikámat, hogy az eddig betsbenn lévő Grammatikusoknak írásaikat a' magam ítélő székem' elejébe idézzem, azokat birói hatalommal meg ítéljem; merthol egygyik, hol másik Grammatikusba kapok, tsípdesem és egész bátorsággal egygybenn, vagy másbann hibásnak mondom. Ugyan ezen szó szaporítást teszi, *ugyan azon egygy bakot nyúzza*, az 5-dik, 6-dik, 26 laponn is.

F e l e l e t.

Hogy ez nem úgy légyen, azért, kár vala írni, már meg bizonyítám az Előszó-bann. Az 1-ső szakasztól fogva az utolsóig rakvák Szem-ügynek levelei purdi költeményekkel.

2. §.

Azt írja enyelegve a' 4-dik laponn: Tüzesenn erősítem, hogy a' ki magyarul nem tud: a' Kassai Grammatikájából meg-nem tanul 's a' t.

F e l e l e t.

A' Gántsolódó tüzesenn ugyan; de meggyőző okok nélkül erősíti azt, jól nem emlékezténn róla, a' mit írek Grammatikám' Előszavának 2 §-bann, a' hol azt mondom: hogy a' Tanítványokra nézve rövidedenn, egygyügyüenn, és világosan adom elé a' rend szabásokat; de a' Tudósok' számára írott Jegyzetek, kiváltt képen a' Név más-sairól, és a' Név szók, 's Igék Ragaszték-jairól, már mélyebbek, úgy hogy azokat Gyermekek, és Gyermekek észszel, vagy Isten' kegyelméből egygy girával bíró, annál inkább a' fél kegyelmű ember meg nem értheti, meg nem foghatja. *Sapientibus, & insipientibus debitor sum.*

Azt dévajságból igazánn mondja hogy a' ki Magyarúl nem tud, az én Grammatikámból meg-nem tanul magyarul beszélteni; mertt a' ki nem tud magyarul semkinek a' Grammatikájából, az az egygyedűl a' Grammatikájából meg nem tanul emberül magyarul; mertt a' Grammatikához még el-kerülhetetlenül szükséges a' *Szó-Könyv-is*, kiváltt képen az Etimológiás Szó-könyv, a' mitsodás az enyém, Lásd Gram,

Gram. a' 449 laponn. Ha pedig valaki mind Grammatikámat, mind Szó-könyvemet emberül ki-tanúlandja, én tüzesenn erősítem, hogy meg tanul emberül magyarul. Más Nyelvvel-is így vagyon a' dolog, semki Németülsem tanul meg egygyedül tsak a' Német Grammatikából, ha úgy meg tanulandjais, mint a' *Mű Atyánkat*.

A' mit tovább ír Nn. B. U. hogy az én Grammatikámból *Kábúlást okozó zűrzavarba fül belé valaki*; azt nem barátságos, hanem vakmerő szem ügyből tetszék mondanía. Fele sem barátság; sőt embertelenség valakinek jóra törekedő munkáját annyira meg szólni, és tőle az olvasókat idegeníteni. Ezértt meg érdemelnè a' vastagabb korpázást, de én Pap létemre meg engedek Nn. B. Uramnak. Sokkal betsületesebben ítélt és ír az én Grammatikámról a' *Hazai és kül földi Tudósítások* nagy érdemű Tudós Írója Pestenn Böjt Elő Hava 7-dik Napján 1813 a' 86-dik és 87-dik laponn. A' *Magyar Kurirnak* is, nagy érdemű, és Tudományú Írója 6-dik Februárisbann 1813-bann a' X szám alatt azt írja, hogy a' buzgó *Hazafiak* óhajtvá kívánják olvasni Grammatikámat, azértt annak nyomtatott másait Pestre az ország' közepére küldeném, és még is Nn. B. U. így idegeníti a' jó indulatú Hazafiakat. Ez irígységből támadott zoiluskodás. Piha!

3 §.

Azt írja a' 25-dik laponn, hogy helybenn nem hagyhatja, hogy gyakrann az olvasót Szó-Könyvemre útasítom, a' mi még úgy szölvánn nintsen.

F e l e l e t.

Nem emlékezik a' gántsolódó arról, a' mit írék Gram. 22 lapjánn, a' hol okát adom, miértt igazítom *Szó-Könyvemre* az olvasót, a' melylyet hamarabb írék a' Grammatikánál; de a' meg mondott okokból nem jutam még a' nyomtatók' keze alá. Mindazon által már le másoltatva, és tsínosann be kötve meg-vagyon nem tsak nálam, hanem az Egri Érseki Litzeum' köz könyv-házábann is, és várttonn várja a' sajtót. Az ilylyetén Kéz íratra pedig miértt nem lehetne útasítani az Olvasót? Hány Kéz-íratra nem igazítják a' bölls Írók az olvasókat? És mikoronn még Könyv-nyomtató műhely nem vala, akkoronn még is a' könyvszerzők a' kéz írásokat fel-hozogatják.

4 §.

Azt írja, hogy első gántsom vagyon a' 440 laponn, én azt tanítván, hogy ezen Diák, és kiss Papot, nevendék Papot illető titulusnak *Reverendus Dominus* ki fejez-

zésére alkalmasabb *Tisztos Úr*, mint *Tisztelendő Úr*. Ezen fel szenteltt Papot illető Diák titulushoz: *Admodum Reverendus Dominus*, magyarul ki tételére jobb *Nagy Tiszteletű Úr*, mint Nagyonn Tisztelendő Úr. Végre a' Papi Méltóságban lévő a' *Reverendissimust* jobb Magyarúl így mondani *Fő Tiszteletű*, mint *Fő Tisztelendő*. Gántsolódásának ezen okát adja, mertt úgymond: 1-ször *Tisztos* ezen gyökérből származik: *Tisztefség* innét ered Tisztességes; ez pedig meg-rövidítve csak anynyi, mint Tisztos; valamint Kegyelmed anynyi, mint Kélted. De a' Tisztos, Nagyonn Tisztos név, akár melyly jeles embernek, ha alacsony sorsú is meg-adathatik törvényesen.

F e l e l e t.

Azt írván Nn. B. U. hogy Tisztos származik ezen tő szóból, mint gyök-érből: *Tisztefség*, ugyan *ki találá szarvaközt a' tőgyét* (tőgyét írom nem Grammatikátlanul, és Etimológiátlanul tölgyit, mertt *tölgy* anynyi, mint: quercus. Lásd Szó-Könyvem) Evvel ki mutatá, hogy igen tzudar Etimologus. *Tisztefség* nem gyökér szó, hanem *Tiszt*, és *Tiszt-ből* ered. *Tiszt-el*, *Tisztelet*, *Tisztelő*, *Tiszteltt*, *Tisztelendő*, *Tiszteletes*, *Tisztos*, *Tisztefség*, *Tisztefséges*, *Tisztefségesenn*. 2) Nem bizonyos, ha *Tisztos* meg rövidült szó e'; mertt csak oly-

olylyan szó *Tíztes*, ezen gyökérből *Tízst*, mint Betses *Bets* gyök-érből, valamint *Bets-es* nem meg-rövidültt szó ebből: *Betsület-es*, vagy *Betsefséges*, úgy *Tíztes* nem meg-rövidültt szó ebből: *Tíztefséges*, a' vagy ebből: *Tízteletes*. De fogjuk re-á, hogy meg-rövidültt szó valamelylyikből a' kettő közül; a' kiss Papra jól fog-illeni; mertt kitsinyített, meg-rövidített *titulus* szóval kitsinyítjük, és rövidítjük a' titulust-is (Gram. 332 lap), így: többet téssen *Kegyelmese*, mint *Kegyelmes* Úr, többet téssen *Kegyelmed*, mint *Kelmed*, többet téssen *Kelmed*, mint *Kend*, vagy *Ked*, vagy palótzosann *Kied*, el anynyira, hogy *Nagyságtok! Kegyelmetek!* nagy úri titulus; *Kend* pedig, *Ked*, *Kied*, *Ketek*, *Kentek* paraszt titulus. Mivel tehát kisebb titulus illeti a' kiss papot, mint az áldozó Papot, a' Reverendus Dominus' ki tételére helyes *Tíztes* Úr, az áldozó Pap *Admodum Reverendus Dominus* titulussát helyes Magyarúl így tenni: *Nagy Tízteletű Úr*, Ez szerént a' *Reverendissimus Dominus* Fő - Tízteletű Úrnak helyesenn mondatnék.

2) A' Gántsolódó azt mondja a' 9 lap-
onn, hogy *Tízteletű* tsak anynyi, mint
'Tíztelességgel bíró, *honestatem habens*; el-
lenbenn *Reverendus*: Tízteletendő, mind
a' Diákoknál, mind a' Magyaroknál ösz-szó
vagy is kötött szó, 's anynyit téssen, mint
Reverentia dignus, Tízteletet érdemlő.

F e l e l e t.

a) Ezen szó *Tiszteletü*, mással érthető név nélkül soha sem mondatik, hanem így: *Nagy Tiszteletü Úr*, *Fő Tiszteletü Úr*, de *Tiszteletü Úr* Magyar szájából nem hallik. *Nagy Tiszteletü* annyit teszzen, mint nagy tiszteletet érdemlő, nem pedig *nagy tisztefességgel bíró*; mertt ezt ezen szó teszi: *Tisztefesses*. b) Nem tudja a' gántsoló, mi az ősz-szó, azért a' *Tisztelendő*, és *Reverendus* szavakat, gántsosann mondja ősz-szóknak, mertt ezek származékok, és pedig *Tisztelendő* jövődő üdőbéli Részesülő, valamint *Tisztelő* jelen való üdei Részesülő, *Tiszteltt* múltt üdei Részesülő, 's *Tisztelendő* annyit teszzen, mint *Fog-tisztelni*, valamint *Halandó* anynyi, mint *Moriturus*, a' ki meg-fog halni (Gram. 262 lap.)

3) Azt írja a' gántsolódó a' 10 laponn, hogy ez a' név szó *Tisztelendő* ki hat minden jövődő üdőre, és nem anynyira a' tiszteltt személyenn, mint a' tisztelőnn határoztatik. *Tiszteletü* ellenbenn, vagy *Tisztes* egygyedül magára a' tiszteltt személyre háramlik, és tovább nem terjed a' jelen való üdőnél. Ugyan azért nem láttatik helyesenn ítélni a' T. Grammatikus, mikortt a' 426 laponn az *Eredendő* bűn helyett *Eredetit* ír, mertt az *eredeti* tsak egygy üdő pontot jelent, az *Eredendő* pedig ki-terjed minden üdőre.

Fe-

F e l e l e t.

Igaz, hogy ezen szó: *Tisztelendő*, a' üdöre hat-ki, és a' tisztelőnn határoztatik; mertt anynyit téssen, mint a' ki *tisztelni fog* valakit, a' mint előbb meg-mondám; ez a' szó pedig *Nagy Tiszteletű, Fő Tiszteletű* egygyedül magára a' tiszteltt Személyre háramlik. De azt helytelenül adja hozzá, hogy *tovább nem terjed a' jelenvaló üdönél*; mertt ha azt mondom: *Nagy Tiszteletű Plébanos, Fő Tiszteletű Kanonok*, az azt teszi, hogy ezen Plébánost, Kanonokot tiszteletbenn tartják, tartották, és tartani fogják-is, ha tsak betsét nem vesztendi, 's így *Nagy tiszteletű, 's Fő Tiszteletű* határozatlan üdejű szólás. Ellenbenn *Nagyonn Tisztelendő, Fő Tisztelendő* tsak a' jövődő üdöre határoztatott, és a' tisztelő személyre háramlik, a' *ki valakit tisztelni fog*. Innét gántsosann következteti, hogy *Eredendő bűn* helyett, nem helyes mondani *Eredeti bűn*; mertt Eredendő bűn az, melyly jövődőbenn fog-eredni, és támadni; (oriturum peccatum) de azon bűn már régen eredett, a' világ' kezdeténn, és eredeténn, Ádám a' tiltott fának gyümölséből événn. Nem helyesenn mondja hát a' gántsoló, hogy *Eredendő* ki terjed minden üdöre, mivel tsak a' jövődőre terjed-ki. — *Péter*, 's *Pál* *eredeti munkája* hasonló képen jó szólás, mint *eredeti bűn*; de *Eredendő munkája*

kája hasonló képen jó szolás, mint *eredeti bűn*; de *Eredendő munkája* anynyit tenne, hogy azon munka, melylyet Péter Pál még jövődöbenn fog - készíteni; de még kezdete nintsen, vagy leg alább még el nem készüle.

4) Azt veti-ellenül, hogy ezen szót. *Tisztelendő* minden üdöbenn ebbenn az értelebenn: *Tiszteletet* erdemlő, vette, most is ebbenn veszi az egész Magyar nép; *Tiszteletűt* pedig tsak anynyibann, mint *Tisztefséges*, vagy is *Tisztes*.

F e l e l e t.

Azt meg nem bizonyíthatni, hogy a' Magyar Nemzet minden üdöbenn a' *Reverendus, Honorabilis, Reverendissimus* Pap Urat, *Tisztelendő, fő Tisztelendő* Úrnak mondotta - légyen; mertt a' *Honorabiliff Tiszteletesnek*-is mondotta, és bé jövénn a' *Reformatio*, különbségnek okaértt a' *Katolikus papot* mondotta *Tisztelendőnek, Fő Tisztelendőnek*, a' Réformátus Prédikátort *Tiszteletesnek*, a' Superintendens Urat *Fő Tiszteletes Úrnak*. Lásd Szattmári Domonkos *Meg tzáfolás* nevű könyvét Pest, 1795, a' hol az Ajánlásbann Superintendens Szathmári Ábrahám Úr *Fő-Tiszteletes* Úrnak tituláltatik (ámbar ezen Titulálásbann is kezd már vissza élés támadni,

úgy hogy a' Falusi Prédikátort is sokann Tisztelendő Úrnak mondják utánnunk, így a' Superintendens Urat ez helyett Fő Tiszteletes, Fő Tisztelendőnek is mondják:) Mind a' két szó: *Tisztelendő* is, *Tiszteletes* is magábann jó Magyar Szó, tsak épen helytelenül alkalmaztatják, a' mint már meg mutattam. Ha Nagy Tiszteletűnek mondjuk a' közönséges Felszentelt Kátolikus papot, azt igen tisztességgenn tituláljuk mertt *Nagy Tiszteletű Úr* olyan szabású szép Titulus, mint Nagy *Méltóságú Úr*, *Fő méltóságú Úr*, az is hozzá járul, hogy noha már a' Prédikátor Urakat némelylyek Tisztelendő Uraknak nevezik, de még őket semki Nagy Tiszteletű Uraknak nem mondotta. — Azt mondani. . . z a' *Kánonok Fő Tisztelendő Úr*, ezen szólás a) azt teszi: Ez a' kanonok Főt fog-tisztelni (*est caput honoraturus*) b) azt is teszi, mint diákul *Capitalis honoraturus*, és olyly gántsos mondani Tisztelendő Úr, mint a' világi Úrnak mondani: *Tekintendő Úr* és a' falusi tanátsnak mondani: *Betsülendő Tanáts*. Azértt már réggenn előttem ama' Tudos Erdélyi Grammatikus Szent Páli még 1795 benn ki adott Grammatikájábann a' 200 laponn azt írja: Ergo non valet *Fő tisztelendő*; nam tisztelendő est in futuro. — Abból, hogy a' Nemzetnek húzomosann gyakorlott szokása *Tisztelendőnek* nevezi — a' *Reverendus*

dus Dominus, nem következik, hogy az nem gántsos szólás; mertt ilyly húzomos-ann gyakorlott sok gántsos szava vagyön a' Nemzetnek p. o. Malaszt, Petsenye, Parantsol, Paráználkodik, Mész-áros (lanio) 'st. eff. melylyekről szó könyvembenn eleget szólok, 's még is az okos Magyar ezeket tös, gyök-eres Magyar szóknak nem állítja.

5) A' gántsolódó így dévajkodik: Maga a' T. Grammatikus Úr így beszéll a' 195 laponn *A' jövendő üdejü részesülöket a legroszszabb Magyar is így mondja: halandó, botsánando, tisztelendő*. De Reverendus, Admodum Reverendus, Reverendissimus jövendő üdejü részesülők. Tehát láttatik magával ellenkezni, mikor azokat: Tiszteletü, *Nagyon Tiszteletü*, Fő Tiszteletünek hirdeti.

F e l e l e t.

Én tsak annak meg-mutatására, hogy a' kötő módi jövendő üdöbenn gántsosann húzzák meg némelylyek az *and*, *end*-nek *a*, *e* betűjét, így szólván: *Ha meg halánd, ha téged tisztelend* 's t. eff. hozám-fel ezen részesülöket: *Halandó, tisztelendő* (Lássd Gramm. a' 194, 195 laponn) Én nem mondom, hogy ezen jövendő üdö béli részesülö: *Tisztelendő* rossz szó lenne, tsak azt mondom, hogy helytelenül alkalmaztatik

a' *titulusbann* a' Papra. Ebből tsak az hozhatja ki hogy magam magammal ellenkezem, a' ki a' *Logikához* nem tud. Végre az nem való, a' mit mond rólam, hogy én a' *Reverendust Tiszteletűnek, az Admodum Reverendust Nagyonn Tiszteletűnek hirdetem*. Hol hirdetem én azt? szégyen és véték másra hamisat fogni. Hiszem a' Reverendus Dominust a' ki *Tiszteletű Úrnak mondaná*, az nem lenne Magyar, szintű úgy a' ki az Admodum Reverendus Dominust *Nagyonn Tiszteletűnek mondaná* az pimasz Magyar lenne; merтт *Nagyonn Tiszteletű Úr* olyly képtelen szólás lenne; mint mondani *Nagyon szemű Úr*, ez helyett: Nagy szemű Úr mondani: *Tiszteletű Úr* előre tett Adjectivum nélkül, olyly képtelen, mint mondani: Ez orrú ember, fejű ember, hanem kell mondani: Nagy orrú, vagy Kiss orrú 'st.eff.

5 §.

A' 11-dik laponn a' *C* betűnek lőn Prókátora, 's Ügy védője, 's azért hurit engem, hogy a' *C* betűt a' Magyar írásból tréfásann ki-tsapotttnak nevezem.

F e l e l e t.

1) Minden értelmes ember által láthatja, hogy nem olylyan gyalázatos értelem-benn

benn mondom a' *C* betűt ki-tsapottnak, mint a' híres kurvákat szokták seprűvel ki-tsapni a' faluból, azértt egész beszédje tsupa enyelgés 2) Meg-mondám, ha jól emlékeznek re-ája a' gántsolódó, az 53 lap-onn, hogy a' Királyi adományokbann elé forduló nevek, ha *C* vel iratának is az adományos eb bőrönn, úgy maradjanak, p. o. Chanádi, Csatári, Csáki 's t. eff. 3) Hajdan a' *K* jelentésére is *C* betűvel éltte-nek a' Magyarok; de a' mostaniak - közől semki avval úgy nem él; ma is a' *Cs* és, *Cz* helyett a' Nemzetnek nagyobb, és tudósbb része *ts*, és *tz* - vel él az írásbann.

6. §.

A' 13 lapom az miatt kaptzáskodik, hogy a' *j* betűt a' Ragasztékok' inas betű-jének mondom, holott ezekbenn *sírj*, *állj* 's a' t. nintsen ragaszték.

F e l e l e t.

De tsak dévajkodik, nem emlékezzénn tanításomról a' 31 laponn, a' hol meg mondom, hogy a' *J* nem tsak a' Ragasztékok mellett szokott inaskodni, hanem *egyébütt is*, p. o. itt *útja* ez helyett *úta* inasbetű, itt *adj*, *sírj*, hallj a' *J* nem inas betű itt pedig *adja*, *hallja*, inas betű.

7 §.

A' 13-dik laponn a' Magyar *Vocativus-nak* fogja ügyét, azt vetvénn, hogy elég okom nem vala azt ki hagyni, tsak azért, hogy egygyez az első ejtéssel; merth úgy mond, 1) Így elég ok lenne a' *Conjugatióbann is* mind a' jelentő, mind a' kötő módból egygy-egygy üdőt ki-hagyni; merth a' jelentő módbann a' jelenvaló üdő a' jövendő üdővel, 's a' kötő módbann a' jelenvaló üdő a' meg hagyó móddal pontbann meg-egygyez. 2) Merth különbböz a' *Vocativus* a' *Nominativustól* mind ki mondásábann, mind ki írásábann, mivel az első ejtést tsak egyenes hangonn ejtjük, és minden jegy nélkül írjuk; az ötödiket ellenbenn valamelyly tsavarított, és húzós hangonn, és fel-kiáltó jeggyel jegyezzük, mint, p. o. Felséges Király!

F e l e l e t.

De hiábavalóskodik; merth egygy az; hogy pontig, az az minden féle képen meg-egygyez a' jelen való üdő a' jövendővel; merth két féle képen mondjuk a' jövendő üdőt, vagy először mint a' jelen valót, vagy másodszor a' határozatlan ígéhez *fog* segéd ígét tévénn, (Lásd Gram. 3 Tábl. a' 186-dik laphozz) és mivel nagy
kü-

különbbség vagyon a' jelenvaló, és jövő-
dő idő-között, sem egyiket, sem másikat
ki nem hagyhatni. De a' Nominativus, és
Vocativus között a' Magyarnál olyly Ke-
tsély külömbbség vagyon, a' melylyértt
nem méltó terhelni a' Grammatikát Vocat-
ivussal. Tsak Nominativussal hol ragaszt-
ékossal, hol ragasztékatlannal teszjük-ki,
a' mit a' Diák vocativussal ad-elé. — Hogy
más hangonn szólunk a' Vocativusbann,
mint a' Nominativusbann, az semmi, mertt
más hangonn hagyok én meg valamit az
inasomnak, más hangonn kérdek valamit
tőle, más hangonn kiáltok, hurítok, és ri-
pakodom re-ája (Lássd a' Hang mérsékl. a'
35 lapot) Ilylyen ketsély külömbbséget vész-
nek észre a' közép é között is ezen szóbann
ember; de ilyly ketsélységgel én a' nyelv-
tanítást terhelni nem akarom; inkább a'
Tudós Grammatikus rajtta könnyebbíteni
tartozik. A' Német nyelvben is hasonló
lévénn a' Vocativus a' Nominativushozz,
azt az okosabb Német Grammatikusok ki
hagyják, ámbár a' Németnél-is a' Vocativ-
usnak ki-mondásábann, és ki írásábann
tsak azon külömbbség vagyon, melyly a'
Magyarnál.

A' rekeszbenn a' 14 laponn a' gánt-
oló azt írja, hogy az újj Grammatika a'
Parantsoló módot meg-hagyónak nevezi,
és a' Parantsolót palótzos szónak mondja.
Tovább hozzá adja, hogy ő a' palótz földet

soha sem látá, még is gyermekségétől fogva így hallá, olvasá, és tanulá ezeket: *Istennek tíz parantsolati*, *Királyi parantsolatok*, nem pedig Istennek tíz meg-hagyásai, Királyi meg-hagyások.

F e l e l e t.

Igaz hogy az én Grammatikám az Imperativust Magyarosann Meg-hagyó módnak nevezi; mertt a' hol lehet, kerülöm a' Tolttos szókat. Ilylyen Tolttos szó *Parantsol*, melylyet az orosz így ejt *Porutsi*, Parantsolni pedig *Porutsiti*, *Porutsból* Magyar végezettel lenne *Porutsol*; de valamint a' Tolttos *obruts*-ból abrontsot tsavarított, melylyből származtatja ezen ígét *abrontsol*, úgy *Porutsból* lőn *Parants*, ebből Parantsol, ebből Parantsolat. Ezen Tolttos szó helyett mind a' régi, mind a' mai Magyarok ezen ígével-is élnek: *Meg-hagy* valamit. Így Káldi a' Vulgátának ezen szavait: *jussit illum adduci ad se*, így fordítá: *Magához hagyá hozatni őt*, nem mondja Tolttosann Magához parantsolá hozatni őt, noha Káldi-is más helyenn éldegel ezen oroszos szóval: *Parantsol*. — Akkor pedig kaprozék, káprázék a' gántsoló' szeme, midőnn a' Grammatikámbann a' 181 laponn *Tolttos* helyett palótzost látott. — Hogy végre a' gántsoló így tanúla szólani: *Istennek tíz parantsolati*, abból tsak az követ-

vetkezik, hogy rossz tanítója vala, azért adja vissza, a' kitől azt tanulá, mertt a' Grammatika ellen-is vagy on ezen szólás: Istennek tíz parantsolati, hanem így kelene mondani, az orosz parantsolat szóval elvénn - is: *Istennek tíz parantsolatja* (Gram. 236 lap) Azért jobb lenne így szólani: *Istennek tíz törvénye, Királyi rendelések.*

8. §.

A' Vocativus után az Ablativusnak fogja ügyét, azt mondvánn, hogy ezen okból; mivel hogy *anynyi Ablativus lenne, a' menynyi az utóljáró*, ki nem hagyhatni az Ablativust a' Magyar Declinációból; mertt, úgymond, a' Diákban-is anynyi Ablativus vagy on, a' menynyi *Praepositio*k, azért még sem adnak-ki rajtta.

F e l e l e t.

Nem való, hogy a' Diáknál anynyi az *Ablativus*, a' menynyi a' *Praepositio*; mertt csak egygy nála az Ablativus, és szüksége vagy on reája; mivelhogy a' Praepositiokkal olyly változást szenved a' Nominativus, a' melyly változás nintsen sem a' *Genitivus*, sem *Dativus*, sem *Accusativus*, sem *Vocativus Casus*bann, p. o. a *dic*, de *sermone*, a' mint meg-mondám a' 96, és 97 laponn.

Hoz-

Hozzá járúl, hogy sok *Præpositio* a' Diák-nál nem *Ablativussal*, hanem más *Casussal* szerkeztetik.

2-or Azt kérdi a' gántsolódó: ha tsak 4 az ejtés, mondjjam-meg, melylyik ejtésbenn vagynak ezen név szónak: *Isten*, ezen hajlításai: *Istentől*, *Istenbenn*, *Istennel*, *Istentről*?

F e l e l e t.

Az elsőbenn vagynak, a' *Nominativus* bann, *Től*, *Benn*, *vel Ről*, utóljáró toldalékkal. Valamint *Istenéről* a' *Genitivus* bann vagyon *Ről* toldalékkal. *Isten* szóhoz nem tsak utóljárók, hanem egyéb végezetek-is járúlnak, melylyek különböznek a' 2-dik, 3-dik, és 4-dik *Ejtés*' végezetétől, p. o. *ség*, *i*, *es*, *Istenség*, *Isteni*, *Istenes*; még is ezeket: *Istenség*, *Isteni*, *Istenes* Kába *Grammatikus* mondaná *Ablativusok*-nak. Így szólhatni egyéb nevekről-is.

9. §.

A' *böket szúrat* szót bökdösi, szurkálja nagy enyelgéssel a' gántsolódó.

F e l e l e t.

Az értelmes ember a' tulajdon, és be-tű szerént való értelmet megtudja különböz-

böztetni a' fordított (*metaphoricus*) értelem-
től. *Punctum* az írásbann tulajdon értelmű
szó; ebbenn pedig: *punctum temporis* fordított
értelmű szó. Írvánn, tulajdon képpenn az író
toll' hegyével szúrunk, bökünk a' papirosra,
(*pungimus chartam*) azért jó az írási punc-
tumot bökhetnek mondani magyarosann
(mertt *pont* látni való, hogy Diák *punctum*-
ból vagy on rövidítve) De az üdőnek nints-
en ilylen szúrátása, bökése. Azért ne-
vetség lenne magyarul mondani: *üdőnek*
böketjébenn. A' Diák bann tsak azért jó,
mertt már szokásba jöve, és meg-törőd-
zék, ha a' Magyar szintt' úgy fel kapná
ezen szót: *üdő böketjébenn*, miértt nem len-
ne jó? De a' Magyar ebbenn nem maj-
molja a' Diákot, hanem ez helyett mondja:
üdő pertzentésébenn, vagy rövidebbenn *üdő*
pertzébenn; mert *üdő* *pont* fele más szó,
Így a' Diák Biblia szerént ezeket. *In ore*
gladii, *In voce cataractarum tuarum*, ha
Magyarra betű szerént fordítanók, ki ne-
vettetnénk,

10. §.

Azt írja a' gántsolódó, hogy a' 98 lap-
onn elé adtam régulámból az következniék
hogy ezen régula szerént ezt: *Hic vertagus*
est Dominorum. *Iste est docentium asinus*,
így kell magyarul mondani: *Ez az Úrak-*
nak, vagy Úrak' agarak. *Ez a' tanítóknak,*
vagy Tanítók' szamarak. Az olyan Gram-
mat-

matika pedig, melyly így tanit beszélleni, Liptóba, vagy Árvába való.

F e l e l e t.

Itt a' gántsolódó *ki mutatja foga' fejérét*, ki mutatja Grammatikátlanságát, mertt mikoronn a' 98 laponn a' regulát közönségesenn elé adám, utánna vetém a' 99 laponn: *Erről alább léfzen a' szó*. Tehát még tovább olvasvánn a' regulából *ki-vétel*-is vagygon. Ezen 98-dik laponn elé adtam szabást bővebbenn magyarázom a' 109 laptól fogva a' 112-dikig. Már pedig jól ügyelvén, nem bujdosó elmével olvasvánn, meg szemítheté, meg láthatá, ha tsak nem káprázék a' szeme, hogy azon regulából a' 111 laponn két kivétel vagygon, 's a' 2-dik kivételbenn világosann ki-vétetik *Őr, agár, számár* 's a' t. Annak okáértt az én regulám azt tartja, hogy így kell szóllani: *Ez az Uraknak agarok*, nem pedig *agarak*, *Ez a' Tanítóknak szamarok*, nem pedig *szamarak*. Ez pedik nem tsak Liptóbann, Árvábann, hanem az egész Magyar Nemzetnél jó szólás. Azt sem tanítom a' kappistákkal, kik Tsétsi után, mint bogár után, indúlttanak, hogy jól lenne mondva: *Ura'k agarok*, *Tanítók szamarok*, hanem ezt így mondani meg-rövidítve: *Ura'k agara*, *Tanítók' szamara*. Ez pedig az egész Magyar Nemzettnél helyes szólás. Lásd Gram-

Grammatikámat a' 310 laptól fogva a' 322-dikig. De a' *Gántsolódónak nem fér a' fejébe a' Ragasztékokról való tanítás*; azért Szem-ügyének 3-dik lapján így szól: *Grammatikusoknak írásait*, ez helyett: *Grammatikusoknak írásaikat*, vagy *Grammatikusok' írásait*: a' 6-dik lapon így ír: *Állításainak erősítésére*, ez helyett: *Állításainak erősítésekre*, vagy *Állításai' erősítésére*: a' 7-dik lapon így: *Az emberek' tetszésekből kappistásann*, ez helyett: *Az emberek' tetszéséből*, vagy *Az embereknek tetszésökből* 's a' t. Nem való tehát, hogy az én Grammatikámból ezen képtelen szó-lás következik: *Ez az Uraknak' agarak, Ez a' Tanítóknak, vagy Tanítók' szamarak.*

Általán fogva a' Tanítók' szamara, vagy a' Tanítóknak szamarok lenne az, a' ki így tanitana Magyarúl beszélleni. Az ilyen Grammatika még Liptóba, és Árvába való sem lenne; mertt oda kell a' jó Grammatika. *Ha Nn. B. U. Grammatikát írna, az még Liptóba, Árvába való sem lenne*; mertt 1) kappistásonn tanítaná őket gántsosann így szólani: *Urak' agarok, Tanítók' szamarok*, a' mint már meg mondtam. 2) Gántsosann tanítaná őket a' Magyar Szenvedő ígét *conjugálni*, az az hajtogatni, mert a' szem-ügynek 9-ik lapján maga is Nn. B. U. kétszeresenn is így ír: A' *tiszt*-s név akar melyly alatsón sorsú embernek is *meg adattathat*, Ezt a' Ma-

Magyar Nemzet így mondja: *megadathatik*; (a' Hegy aljann még a' kapások sem mondanák ezen gántsos szót: *Ez a' Név Valakinek meg adattathat.*) Ilylen fertelmesen szól Nn. B. U. a' 20 laponn-is mondvánn: *Az E betű fel tserélődhet az Í-vel*, azt a' jó Magyar így mondja: *Feltserélődhetik*. Nn. B. U. a' Magyar szónak még tsak a' *nótáját* sem tanúla-meg az én Grammatikámból, azért a' 7 laponn azt írja: *A' szók eránt*, ez helyett: *irányt*, vagy *arányt*; hiszem *eránt* olyly képtelen szó, mint *emberság*, mint *szeránt* lenne, ezek helyett: *emberség*, *szerént* 's a' t.

A' ki pedig ilylyen gazúl tanítana Magyarúl beszélleni, az a' Tanítóknak számárok, vagy a' Tanítók' számára, lenne, 's Grammatikája még Árvába, Liptóba-való sem lehetne. Engedjen meg Nn. B. U. mertt *Tronfot tronffal szokták el-ütni. — Sapientia pauca.*

11. §.

Azt mondja a' gántsolódó, hogy a' 125 laponn az egész Magyar Nemzetnek húzosann gyakorlott szokása-ellen írom: *üdnep*, ez helyett *ünnep* 's a' t.

F e l e l e t.

Botlik a' gántsolódó; mertt mondják *Idnep is, üdnep is* és még Pápai Páriz Ferentz'

rentz' Szó-könyvébenn is mind *Idnep*, mind üdnap meg-vagyon. Kár tehát hogy olyly járatlan a' Magyar Könyvekben a' gántsolódó, hogy még Páriz Pápaít sem olvasá (*Ne Aesopum quidem trivit*) Idnep, és üdnap helyett szakasztott olylyan *innep*, és *ünnap*, mint Tegnap helyett mondják a' sültt Parasztok Tennap, Harmadnap helyett Harmannap, Padló, Padlás helyett Palló, Pallás, 's t. eff. Idnep, vagy Üdnap meg-rövidültt szó ebből. *Üdvözség-nap* (*Dies Salutis*) mint *Hallod-c'* helyett meg-rövidültt: *Hé*. De Láss erről többet Szó-könyvem-benn.

12. §.

A' 18-dik laponn a' gántsolódó abbann piszkál; hogy én a' 114, és 140 laponn Révaibann az *övéé* szót gántsosnak állítom (A' gántsolódó helytelenül, talám a' Szeme káprázzánn, a' Révai *övéé* szava helyett *övéé*, és *övéje* szót olvasott, a' mi nem való; mertt az *övéje* szóról Révai semmit sem tudott.)

F e l e l e t.

A. Nem helyesenn mondja a' gántsolódó, hogy újj költeménynek mondom Révaibann azt, hogy ő ezen név-mássának *övé* ezen második Ejtést tulajdonítja: *övéé*, vagy *övéje*;

övéje; mertt 1) én a' 114 laponn, és 140 laponn azt mondom, hogy gántsos Révai-bann *övéé* mind a' két *é* meghúzva. 2) Azt mondom, hogy *övé* név mássa meg rövidített ebből: *övéje*, a' mint ezt Bakony, és Rábtza körül ejtik. (Lássd Gram. 148 lap) 3) Azt mondom a' 140 laponn, hogy *övéje* név mássának régulásann a' Genitivussa *övéjée* (mind a' három *é* meg húzva; mertt *övéje* szóhozz járúlvánn a' Genitivust formáló *é*, az előtte lévő rövid *e* meg-húztatik, valamint szintte a' nevekbenn mente, mentée, elme elmée; hanem a' Grammatikámbann a' 140, és 115 laponn a' nyomtató az egygyik húzást kinem tette, hanem így találta nyomtatni: *övéjée*) mint Enyémmek *Enyémmé*, Teédnek *Teédé*, úgy *övéje* szónak *övéjée*. Ebből a' hosszúból meg-rövidülhete *övéé*, valamint *övéje* szóból meg-rövidüle *övé*; de valamint ezen ragasztékos név-szóból *Papja* ilyly régulás 2-dik Ejtés támad: *Papjée*, ebből: *Estéje* ezen 2-dik Ejtés kerekedik: *Estéjée*, ebből: *mentéje*, *mentéjée*, nem pedig *estée*, *men ée*, úgy gántsos *övee* ez helyet: *övéjée*, a' mint ezt az ítéletes Grammatikus ált láthatja. — A' Formába is *övéje* szót töm, nem pedig meg-tsonkítva: *övé*, valamint az Ígék' hajtogatása' formájába nem tettem ezen tsonkát: *Nyirtták*, *Nyirtték*, hanem ezen épet, és egészet: *Nyirttanak*, *Nyirttenek*; mertt mikoronn a' meg-tsonkított, és meg

nem

nem tsonkított, bennított szó, szólás szó-
ásbann vagyon, akkoronn az ítéletes Gram-
matikusnak a' nem tsonkát kelletik formá-
úl elé adni.

B. A' gántsolódó azt írja, hogy az is költ-
eménés koholás, mikor erre a' kérdésre: *Kie-
ezek a' Könyvek?* Így feleltetek: *Enyeim,
Teeid, övéji, vagy övéei, vagy övéjei.*
(Esmég káprázék a szeme a' gántsolódónak,
és gántsossann hozja-fel szavaimat, mertt
én a' 141 laponn nem írom: *Tieid*, hanem
Teeid.) De mivel az *Enyeim* szó felől al-
ább a' X, és XI gántsolódásbann patvar-
kodik, erre alább felelek-meg.

13. §.

Mivel a' gántsolódó meg-nem foghatja
a' Névmassairól, és Ragasztékokról való
mélyebb tudományt: annakokáértt én Mol-
nárt, és Révait azértt gántsolvánn, hogy
ezeket: *Enyeim, Teeid, Övéji* rövid e be-
tűvel így adák elé: *Enyeim, Teeid, vagy*
inkább még rosszszabbúl *Tieid, övei*; ezen
képtelen következtetést fatsarja-ki tanításom-
ból: hogy mivel a' 2-dik Ejtésnek e betű-
jét meg-nem rövidíthetni, ezeket: *Szelem,
szelem, Tehenem*, a' többeshenn kellene
mondani: *Szeleim, szeleim, Teheneim*. De
ezt, úgy mond, a' Begőtziek gyakorolják.

F e l e l e t.

Rókálkodik a' gántsolódó; mertt noha
Enyém, Teéd, és övé, Névmassaiból a' töb-
3 bes

bes: *Enyeim, Teéid, övéi*, vagy *övéji*, vagy *övéjei*, még is abból nem következik, hogy *Szélem, szelem, Tehenem* ragasztékos egygyesnek, a' többese légyen: *Széleim, széléim, Tehenéim*, a' mint erre az ellenvetésre már meg-vagyon a' felelet Gram. 144 lap, ha azt értelmesenn olvastta volna a' gantsolódó, a' hol mondtam, hogy noha ezekből: *Hívem (fidelis meus)* Kővem (*lapis meus*) a' többes Híveim, Kőveim; nem *Híveim, Kőveim*, még is abból nem kerekedik, hogy *Enyeim, Tieid, övei* kellene mondani Molnárral, és Révaival; mertt ezekben: *Hívem, Kővem* nintsen a' Genitivusnak é jegy betűje, mertt nem mondjuk *Hívem, Kővem, Hívéd, Kővéd, Hívé, Kővé*; de mondják Enyém, Teéd, övé, vagy övéje, mint régenn mondák: *mondája, vetéje*, ma már tsak tsonkánn-bonkánn: *mondá, veté*. — Nem helyesenn írja *Beg-eötze*, mertt azonn helységnek betsületes neve *Beköltze*, Palótz szájjal *Bekőtze*, és a' Palótz földönn fekszik N. Borsod Vármegyébenn Balatony Plébániának Filiálissa, a' hol, és *Péter vásárán* a' Palótzság leggaládabbúl beszéll. Egygy húronn pendülnek a' Palótzokkal az úgy nevezett *Matyók*, a' kik az Egri vidéket lakják, a' hová tartozik az Egri kapásság, *Ostoros, Mezőkövesd, Sz. István, Szihalom*, a' kik így beszéllenek: *Atyó, Bátyó, Matyó, Ütyi, Vetyi, Balajtyi, katyi, Petyi, Patyika, Pe-*

Pegyig, Gyiák, Gyió, Gyivó, Ilyó, Palyó, Talyó's a' t. Mivel nagy divatbann vagyon nála a' *Matyó*, az Mátyás kereszt név, sokat hallhatni tőlök a' *Matyó, Batyó*, szót, 's mivel a' szókat felettébb szokás ellenn lágyann ejtik, mintha Mále szájuak lennének, és felettébb Ipszilonisták, azért Ország-szertte őket Matyóknak nevezték. Már pedig sem a' Palótz földön, sem a' Matyó földön ezen fertelmes szókat: *Széléim, szelém, Tehencim* nem mondják, ámbár a' Matyó szidja a' *hityit, a' ló lelkét a' tehenének's a' t.* Hamisann fogja hát a' Beköltzietekre, hogy ők így szólanának *Teheném's a' t.*

14. §.

Az előbbeni gántsolódásbann Révait, és Molnárt érdemetleneknek mondja a' kurholásra, az *Enyeim* szó miatt; most már engem akar kurholni szegényke az *Enyéim* szónak miatta. Azt vitatja, hogy jobb *Enyimek*; mertt úgymond, a' többesbenn az egygyes első ejtéshez *ok ek* kaptoltatik a' 98 lap ként. Az egygyes első ejtésbenn pedig *Enyém*, vagy *Enyim* vagyon. Tehát ha a' ragaszték *ek*-et hozzá tesszük, lészen *Enyémeek*, vagy *Enyimeek*, nem pedig *Enyéim*.

F e l e l e t.

Tsak évődik, enyeleg, dévajkodik, és kötődik a' gántsolódó, nem akarván ér-

teni, a' mit a' 98-dik laponn tanítok a' ragasztékatlan Névszókról, hogy a' többes számbann az egygyes első ejtéshez *ok*, *ek* kapptoltatik, p. o. Városok, Emberek. Város, Ember ragasztékatlan név szó az egygyes számnak első ejtésébenn, ezekből a' többes számbann első ejtés lészen, ha *ok*, *ek* járúl az egygyes első ejtéshez így: Városok, emberek. Utánna vagyon vetve, hogy nem *ak*, *ök*; mert *ak*, *ök* 3-dik személybeli ragaszték, midönn több a' bíró, de a' bírtt dolog tsak egygy, p. o. Komárom a' Magyaroknak leg-erősebb *Vá-rak*, a' Magyaroknak *vérök*; utánna vetém: de erről alább, t. i. 109 laptól a' 112 lap-iglan. Ez a' 98-dik laponn való tanításom. — Már pedig *Enyém*, vagy gántsosann *E-nyim* nem ragasztékatlan név szó, hanem ragasztékos személyi Név más. Tehát nem hajlik úgy, mint a' ragasztékatlan név-szók; koránt sem úgy mint *Város*, *Ember*, tehát nem *Enyéme*k, mint *Embere*k; hanem úgy hajlik mint a' ragasztékos név-szók; p. o. *Mentem*, valamint *mentém*-ből a' többesbenn, az az a' bírtt dolog több lévén, nem lészen *Menténe*k, hanem *Mentéim*, úgy enyém-ből nem lehet *Enyéme*k, hanem *Enyéim*. (Gram. 145 lap.) q. e. d.

Az után az mondja a' gántsolódó, hogy jobb *Enyime*k, mint *Enyéme*k. — *Enyéme*k Erdélyben mondják, de a' tudatlanok, tzigányosan az *e* betűt, a' hol
nem

nem kell is, *i*-re változtatván, ezt is gyakorolják: *Enyimek*. De mind a' kettő gántos, a' mint már szembe tűnőleg meg-mutatám. Azértt egygyiket sem méltó óltalmazni, és védelmezni; mindazon által a' két rossz-közöl rosszabb *Enyimek*; mertt *Enyém*, *Teéd*, *övéje* szóhann a' húzásos *é* a' 2-dik Ejtésnek jegy betűje. (Gram. 142, 143, 148 lap.) De a' 2-dik *é* jegy betűje az ejtegetésbenn nem szokék *i*-re változni, p. o. nem mondják ez helyett: *Emberé* (hominis) ezt a' szót: *Emberi*; mertt *Emberi*, anynyi, mint *humanus*; hanem a' 3-dik személyű *e* Ragaszték sokszor *i*-vé változik a' név szókbann-is, p. o. *Embernek véri*, *Eletnek ízi*, *búzi* a' tzigányosan szólók' szájabann. Az ígékben pedig leg-többször változik *i*-vé p. o. üti, szedi 's a' t. a' mint meg vagy on mondva a' Grammatikámbann.

15 §.

A' 20 laponn 1) az *őnékje* 2) az mű, műénk szóval vívódik, 's azt vátatja, hogy jobb a' szokáshann lévő *őnéki*, vagy *őnékie*, és *Mi*, *Miénk* név más, mint *őnéke*, v. *őnékje*, és *Mü*, 's *Müénk*.

F e l e l e t.

1)A' mi illeti *őnéke*, v. *őnékje* szót igaz, hogy azt mondom, hogy helyesebb mint

3**

a'

a' köz-nép' szájábann fetrengő *önéki*, és *önékie*; de azt is meg-mondám a' Feleletek' Előszavábann, hogy még ez nintsen elvégezve, nintsen meg-határozva, még perben forgók. *Subjudice lis est, Quaestio scholastica, in utramque partem disputabilis*, mertt az *önéki*, és *önékie* helyett még tsak én először kezdettem helyesbbnek tanítani az *önéke* és *önékje* szólást, valamint először kezdette a' Debretzeni Tudós Társaság tanítani a' *valtt* igét avval a' különbséggel, hogy azt egygy *t*-vel irtta, az első Grammatikusunk Erdősi először kezdette írni két *n*-nel a' Határozó-részesülöket így: mondvánn, élvénn's a' *t*. Szent Páli első támadtta meg a' *Fő tiszteleendő* titulust, úgy én először kezdettem az *önékje* szót ez helyett *önékie*, de valamint amazok nem ok nélkül újjítanak, úgy én sem. Az újjítás mind addig tsak *Tanáts*, és nem kötelező törvény, és nem törvényes kötelesség, valameddig hozzá nem járúl a' Tudós-Grammatikusok' egygyet értése *Consensusa* mertt ebben állapik a' közönséges Nyelv szokás bölti Kvintilianus ként, a' közönséges nyelv szokásnál vagyon pedig a' *Jus, et Norma loquendi*. Én még mint Tanátsos tanáts-lom, és javallom a' Nyelv tudósoknak, és Grammatikus társaimnak, hogy az író nyelv-be vegyék fel a' régulasabb *önékje* szót az *önékie* helyett, mivel úgyis igen ketsély különbség vagyon a' kimondásbann az

önékje

őnékje, és *őnékie* között, majd tsak olyan mint a' *Máriás* és *Márjás* között, a' nép között lézengő *őnékie* szó maradhat a' népi nyelvben (*in lingua populari*) avval a' tudatlan köznép (vulgus imperitum) élhet; de a' Tudós Grammatikusok a' könyvírásbann *őnékje* szóval éljenek, melylyet a' köz nép is meg ért, és alig veszi észre a' különbséget az *őnékie* szótól, valamint akar mondja valaki *Máriás*, akar *Márjás* semki benne meg nem botránkozik, úgy meg nem botránkozhatik az *őnékje* szóbann is. És talám ha valaki a' két Magyar Hazának minden szöge-szugát szem-fülesenn bé járná, nyomát is lelné az *őnékje* szólásnak, mint én fel találám az *övéje* szólást a' Bakony, és Bábtza' vidékén, melyly régülésabb a' tsonka bonka *őnéki* szónál. Mivel pedig még sem *övéje*, sem *őnékje* nem *Canonizáltaték*, nem törvényesítették a' Tudós Grammatikusok' társaságától, mind *őnékie*, mind *őnékje*, mind *övé*, mind *övéje* szemre hányás nélkül koszpitolthatik. Hogy helyesbb *őnékje*, mint *őnékie*, lássd az okokat a' Gram. 148 laponn. — Minden Nyelvtsínosító a' régi faragatlan Nyelvonn ilyen kiss símitásokat tön. — Ha semki nem bátorkodnék valami kevesset okosann újítani a' Nyelvonn, és az írás módjann, tsak ott lennének most is, a' hol valánk Árpád idétt, Nyelvünket nem tökéletesbbítenők, sem írásunk' módját, merth *újítás*

3***

nélkül

nélkül nem építhetni, a' mint böltsenn mondja T. Kazintzi Ferentz Úr a' Grammatikám' Mottójánn. — De miképpenn származék önékie ama régulás önékje szóból? Mertt önéke-helyett hé-tsúsa önéki, mint ő vére-helyett ő véri, és mivel az ígékhez a' határozatlan módbann úgy járúl a' ragaszték, hogy az i betű meg-marad, p. o. adni, vetni-ből leszen ragasztékosann adnia, vetnie, így lőn önéki-ből önékie, ámbár gántosann, mertt önéki szóbann az i már ragaszték, e helyett, mint ebbenn: az ő véri az i ragaszték, e helyett. Valamint a' határozatlan módú ragasztékos ígékben ez helyett innia azt is mondják innja (Ipszilontásann írva innya), és ez helyett tudnia illik, ezt is mondják Tudnja illik (Ipszilontásann Tudnya, illik úgy ellenbenn önékje helyett lőn önékie.

2) A' mi illeti a' *Mük*, *Mü* szót, az ellen tsak az szólhat, a' ki még tsak Erdélybenn sem jára, a' ki még a' Palótz földön sem fordúla meg, mint a' Gántsolódó vallja magáról a' szem-ügy' 14 lapjánn. És sokkal helyesbb *Mü*, mint *Mi*, mertt annak nyoma vagyon a' hajdani *Emük*benn a' honnét rövidüle meg *Mük*, és *Mü*, azután az okosság is azt tanátsolja, hogy a' hol lehet, a' szókat egygymástól a' kimondásbann; vagy leg alább ha kimondással lehetetlen, az írásbann különböztessük, a' zűr zavarnak elkerülése végett. Ha az Erdélyi-

élyiekkal nem tartanánk, és *Mü*, *Mük* helyett *Mi*, *Mik* szóval élnénk zavart okoznánk; mertt *Mi* annyi, mint *Quid*, és a' többesben *Mik* szóval élünk. — Azt pedig igen helytelenül mondja a' gántsolódó; hogy *mü* egygy *mü*-vel, mertt rövid *ü*-vel *Mü* annyi, mint *Nos*, hoszsú *ü*-vel *Mü*, annyi, mint *Opus*, *Labor*, abból meg kitsinyítve lenne *müke*, vagy művetske (opella) *Müke* vékony szóból lön vastag hangonn *Múka*, és Epentesissel az *n* közbe jövénn, lön *munka*, és mind *múka*, mind *munka* divatbann vagyon.

/ 16. §.

A' gántsolódó azt mondja szem-ügyének 21 lapján, hogy méltatlanul fogom ezeket hibásoknak: *Engemet*, *Tégedet*, *Tied*, ezek helyett: *Éngem*, *Téged*, *Téed* a' 143, és 148 laponn; mertt úgymond, 1) Ezek közönséges szokásbann vagynak. 2-or) Mertt a' 4-dik Ejtésbenn a' gyök-érhez *at*, *ot*, *et*, vagy leg-alább *tt* betű járul.

F e l e l e t.

Miértt nem jó: *Éngemet*, *Tégedet*, okát adám a' 143 laponn; mertt *Éngem* ez helyett jöve szokásba: *Éntem*, *Téged* pedig ez helyett: *Téted*. *Éngem*-benn a' gyök-ér *En*, a' 4-dik ejtésnek *t*-je helyett *g* áll,
em

em végre első személybéli ragaszték. Has-
onlólak *Tégedben*, *Te* a' gyök-ér, *g* a' 4-
dik ejtés' *t*-je gyanánt vagyon (mint mond-
ják Eger körül *Let-jobb*, ez helyett *Leg-jobb*,
a' Hegyalján *innék-tova* ez helyett *innett-*
tova, *Tüsző* és *gyűsző* 's t. eff.) *ed* 2-dik
személyi ragaszték. Mivel hát minden hoz-
zá-való meg-vagyon bennék; ennél fogva
hiába való szó szaporítás még egygyyszer
hozzájok adni a' 4-dik ejtésnek *et* végeze-
tét, és mondani: *Éngemet*, *Tégedet*. Így
mondják *öt* helyett *ötet*-is, ez is olyly gánt-
os, mint *Éngemet*, *Tégedet*. Így mondják
azt helyett-is *aztat*, ez is szintt' úgy gánt-
os, *ötet* mondani ez helyett *öt* olyly kép-
telen, mint mondani *vötet*, ez helyett *vöt*
(generum in Accusativo.) *Aztat* mondani
ez helyett *azt* olylyan, mint mondani *gazt-*
at ez helyett: *gazt*. Emmellett olyly szok-
ásbann vagyon *Éngem*, *Téged*, *öt*, *Azt*,
mint *Éngemet*, *Tégedet*, *ötet*, *Azt*. Tehát
nintsen közönséges szokásbann egygyik-is,
a' Tudósok-is mind a' két féléllel élnek.
A' szokásból hát nem hozhatni ítéletet ez-
ekről, azért az Etimológiához kell járúl-
nunk (Gram. 25 lap); ez pedig *azt* tanítja,
hogy jobb *Éngem*, *Téged*, *öt*, *Azt*, ugyan
ezt mutatja az Analógia is. Mivel énnékem
a' jelesbbeket kell javallanom, és taníta-
nom, azért ezeket: *Éngem*, *Téged*, *öt*,
Azt töm a' formába.

A' mi illeti *Teéd* szót, azt mondja a' gántsolódó, hogy ha nem jó *Tiéd*, nem jó *Teéd*-is. — De tagadom a' következést; mertt *Tiéd* nem jó, mivel *Ti* a' többeshenn vagyon, *ed* pedig egygyes számú ragaszték; *Te* szó pedig az egygyes számbann vagyon, hozzá járúlván a' 2-dik ejtésnek *é* jegy. betűje, és egygyes 2-dik személyt tévő *ed* ragaszték, a' hol az *é* miatt *ed*-nek az *e* betűje elenyészik. Ha *Tiéd* jó lenne, akkoronn az egész egygyeshenn jó lenne ezen hajlítás: *Tinéked*, *Tiged*, és ez is *Tiveled*. (Gram. 148 lap.)

A' mit végre említ *övéjée*, és *övéé* szóról, már arra feljebb meg-felelek a' 12 §-bann.

17. §.

Azt mondja a' gántsolódó a' szemügy' 22 lapján, hogy mivel azt tanítom, hogy *vagyon* ígének a' jelentő módban nintsen 2-dik jövendő üdeje *fog* segéd ígével; mertt az első jövendő minden ígébenn egygyez a' jelen valóval, p. o. *Ma itt, holnap ott vagyok* (Hodie hic sum, cras ibi ero) és nintsen meg-hagyó módja, 's ezen okból a' kötő módbann sintsen jelen való üdeje; mertt nem mondjuk *vanni-fog*, mint *meni-fog*, sem *vani*, mint mondjuk *menj*; hanem mondjuk: *Lenni fog*, *Legy*, ezen ígéből *Léfszen*. 1) azt hozja-ki, hogy a' szegény

gény Magyar Nemzet ki-nem mondhatja magyarul ezen Diák szókat: *Beatus ero*, *Esto perfectus*, *sit tibi cor purum*, vagyon ígével, melylynek haltt gyök-ere *va*; hanem *Lészen* ígével, melylynek gyök-ere *Le*, így: *Boldog lészek*, *Légy tekéletes*, *Légyen tisztá szíved*. 2) Azt mondja, hogy ezen haltt gyök-érből *Le* származott *Lészen* ígének határozatlan módjáról azt tanítom, hogy azon *Lenni* a' *Lészen*-ből költsönöztetik.

F e l e l e t.

Az 1-ső következtetés nem helyes; mertt ha *va* gyök-érből származott ígével ki-nem mondhatja a' Diák szókat, ki mondhatja *Le* gyök-érből származott szókkal. Ez egygy kevés rendetlenség, azért ezeket rendetlen ígének nevezem. (Gram. 246 lap.) Még több ilylyetén rendetlenség vagyon más nyelvekbenn. A' 2-dik mondása a' gántsolódónak nem való; mertt én nem mondom, hogy *Lenni* költsönöztetik *Lészen*ből, hanem a' 9-dik Táblánn így szólok: *Határozatlan mód — Vagyonnak nintsen, hanem Lészen-ből veszi ezt: Lenni, ez helyett esse*. Ez így vagyon szóról szóra az említett helyenn. Ennek ez az értelme, (*optimus interpres verborum quisque suorum*) hogy *vagyon* ígének, melylynek gyök-ere *va*, nintsen határozatlan módja, hanem a' hat-

határozatlan módot költsönn veszi *Lészen* igéből, melylynek gyök-ere *Le*, és ezen *Lészen* igének határozatlan módja ez: *Lenni*. Ezt a' beszédemnek szövetéből ált-lát-hatja az értelmes ember; mertt a' 9-dik Táblának második lapján, és a' 10-dik, és 11-dik Táblánn elé fordul *Lészen* a' jelentő módbann, *Légyen* a' meg-hagyó módban, *Lenni* a' határozatlan módbann. Innét ki-tetszik, hogy *Lenni* nem költsönözés *Lészen*-ből; valamint *Nyírni* nem költsönöztetik *Nyír* igéből, hanem abból foly hajtogatás által. Mind ezekből következik, hogy helytelenül mondja a' gántsolódó ezek után, hogy *csak kábítás ez a' zűr-zavar, és szőr-szál hasogatás*. Inkább az kábító, tsábító, a' ki olvasóimat el-akarja tsábítani, és könyvemtől el-idegeníteni helytelen írás-aival.

Utóljára előbbeni helytelen mondásából ezt következteti, Ha tehát, úgymond, „a' szokás *va* gyökeret négy üdöbenn, sőt „még a' részesülőben is *Lészen* re változtathatja, miértt a' múltt üdökbenn is az „a-t o ra nem fordíthatja? Nintsen tehát „el-palóztosítva: voltam, voltál, volt, „hanem a' bé vett szokás szerint gyakoroltatik, ellenbenn a' *valttam, valttál, valtt* „honnét vette a' Gran matikus, maga tudja“ *Felelet* Nem való, hogy *va* gyök-eret változtatja *Lészen* re a' szokás, én azt nem tanítom, hanem azt, hogy *vagyon*-nak gyök-

gyök-ere *va*, *Léfszen*-nek pedig *Lé*. Tehát nem való a' következtetés is. Mivel hát *va* a' gyök-ér *vagyon* ígébenn, és a' gyök-érnek meg-kell maradnia a' hajtogatásbann mivelhogy *vagyon*, nem *vogyon*, *valék* nem *volék*, *való* nem *voló*, következik, hogy a' múlttabb üdő is *volttam*, *volttál*, *voltt*. Tojás tojáshozz nem hasonlóbb, mint *vagyon*, *valék*, *való*-hozz *Hal*, *halék*, *haló*. Az egész Magyar Nyelvben tsak *vagyon*, és *Hal* ígék ezen hajlításai: *vót-am*, *vótál*, *vót*, *Hotam*, *Hótál*, *Hót*, *Hótszén* vagy *volttam*, *volttál*, *volt*, *Holttam*, *Holttál*, *Holtt* bitangoltatnak palótzosann és *alszik*, ígének, 's *al* névszónak némelyly származékai. Valamint *Holttam*, *Holttál*, *Holtt* majd tsak nem közönséges szokásbann vala a' régi Tudósoknál, úgy mostanság így *vagyon* a' *volttam*, *volttál*, *voltt*; de észre vévén a' mai nyelv tudósok hogy mivel a' gyökér *Hal*, nem *Hol*, 's nem mondjuk *Holék*, *Holó*, azért már a' a' Tudósok a' régi rossz szokást meg jobbították (mertt *usus malus per meliorem debet emendari* úgy mond Bölts Révai) és már mondják. *Halttam*, *Halttál*, *Haltt*; mertt *Hótt*, *Holtt* szakasztott olylyan, mint *Nyal* fal ígéből a' *Palótzokkal* mondani: *Nyótt*, *Fótt*, az alma, szalma helyett mondani a' *Palótzokkal*: *óma*, *szóma* így hasonló képen észre vévén a' Debretzeni Nyelv tudósok, hogy *va* gyökérből lőn *vagyon* íge,

's mivel ebből lett *valék való*, azértt jobb *valttam*, *valttal*, *valtt*, a' *valtt* szót meg kezdék, de még vele Grammatikájokban élni szélttére nem merének, valamint noha a' *nók*, *nők* ragasztékos ígék' végezeték hagyják helybenn, még is szélttére *nánk* *nénk*-kel élnek; én már az el kezdett *valtt*-ot nagyobb bátorsággal gyakorolom, és az író nyelvbe szoktatom, mint a' *holtt* helyett már a' Tudósok meg szokták a' *haltt*-att. Az *usust* mindenkor egygy kettő szokta kezdeni, azután támad üdövel több követője, végre szokásba jó, meg-törődzik, és meg-rögzik; de hirtelen nem jöhet divatba, azértt még egygy kiss korig el kell nézni a' *voltt* ígét is hogy így *cum honore sepeliatur*, tisztességesenn takittassék el, mint bé jövőnn az újj jobb törvény, az ónak némelyly ágazatjait egygy darabig el-tűrék, hogy így, a' Szent Atyák mondása ként, *Synagoga cum honore sepeliatur*. Így temessük el ezen palótzos szókat is *ótvar*, *otás*, *osztánn*, *ótsó*, *ótsárol*, és váltsuk fel az *alítás*, *azutann*, *alsó* jó magyaros szókkal, melylyekről bővebbenn szólok Szó-könyvembenn.

Vége meg-vallvánn a' gántsolódó, hogy nem tudja, honnét vőm én a' *valtt* ígét, hanem csak magam tudom, avval ki mutatja, hogy tiltúl olvasá Grammatikámat, merтт a' 8-dik Táblából meg tanulhatá, hogy azt a' Debretzeni Grammatikának

nak 80-dik lapjából tanulám, és az Analógiából.

18. §.

A' Szem ügy' 23-dik lapján *Uradalom* szónak a' *Dominium* ki fejezésére helytelenül alkalmaztatott szónak fogja-fel az ügyét a' gántsolódó, mivel én helyesebbnek tanítom az *Uradalomság* szót az Uri birtoknak magyarázatjára.

F e l e l e t.

Már a' Debr. Gram. a' 326 lapon az *Uradalom* szóról igen helyesenn értekezék, és az Analógiából meg-mutatá, hogy noha magábann *Uradalom* nem rossz szó, mint nem rossz szó *Fejedelem*; de valamint *Fejedelem* nem teszi ezt: *Principatus*, az az Fejedelmi jószág, hanem *Princeps*-et jelent, p. o. Fejedelem Rákóti; úgy *Uradalom* nem teszi ezt: *Dominium*, hanem tsak ezt: *Dominus*, valamint a' Transsilvaniæ Principatust nem mondák Erdélyi Fejedelemségnek, úgy a' *Dominium*ot nem mondhatni okosann *Uradalom*nak, hanem inkább *Uradalomságnak*. Nem is nevezték ősünk a' *Dominium*ot *Uradalom*nak, semmi régi Szó-könyvünk a' *Dominium*ot Magyarúl *Uradalom*-ra nem fordította, azért a' Debr. Gram. azt a' Magyar Nyelv' Analógiá-

ogyiája ellen tsináltt újj szók közé számlál, és a' *Dominium* értelmére olyly gántosnak mondja, mint az *Eszközléseket*, *Hastmányokat*, *Levásznokokat*, *Mondolatokat*, *Nyomtatványokat*, *ügyészeket*. De ezen piszok szókról a' Szó-könyvemben vagyon a' szó.

Azt mondja a' gántsolódó, hogy én eltévedék a' *Dominium* magyarázatjára javallván ezenn szókat: *Uradalomság*, vagy meg-rövidítve *Urszág*, ez helyett Uri jószág, melylyet még Magyar fül nem halla, magyar szem nem láta.

Felelet. Meg-engedem, hogy még *Urszág* szót nem hallák a' Magyarok, de hallák *Ország* szót, melyly tsak egygy szó Urszággal, mint egygy summa, és somma, Fundamentom 's t. eff. 's a' Magyar Nemzetnek Uri jószágát, birtokát, birodalmát, *Dominiumát* teszi. Mivel a' Dunánn túl rövidedenn mondják *ur*, nem *úr*, és *úr* szónak is a' 4-ik Ejtése Urat, és ezen származékok is: *ural*, *uras*, *uraság*, *urunk* 's t. eff. azért Ur-ból lőn *urszág*, nem *úrszág*, és *urszágból ország* mint *funthól font*, *punctból pont*; a' 600 esztendő pur-ból por, fujt-ból fojt 's a' t. Azért a' Magyar urakat illető birtok, és jószág nem helytelenül mondatnék *urszágnak*, ha a' Tudós Magyaroknak úgy tetszenék, mint a' jó birtok jószágnak neveztetik. Én ezt tsak tanátsúl, és javallólag adom elé, mintha

ezen két szóból *úri-jószág* meg-lenne rövidítve *urfság*. —

Azt mondja, hogy uradalomság annyi, mint *urfság* meg-rövidítve, 's ezt teszi: *Dominatus*, vagy *Dominatio*, nem pedig ezt: *Domínium*, az az úri birtok, valamint, úgymond, Fejedelemség annyi, mint *Principatus*, a' mik úgy különböznek, mint birtok, és birtokosság, vagy mint fejérség, *concretum* & *abstractum*.

Felelet. Téb-láb a' gántsolódó; általán fogva, ha Fejedelemség, és fejedelem mind egygy, hát miértt nevezék őseink a' Princeps-et Fejedelemnek, és a' Fejedelem jószágát, birtokát, Erdély-Országát Erdélyi Fejedelemségnek? Miértt nem hitták Rákózt Fejedelemségnek, hanem Fejedelemnek? valóbann azértt, mertt más Fejedelem, más Fejedelemség, más Bán, más Bánság (*Banatus*), más Tirolisi Gróf, más Tirolisi Grófság, más Jász más Jászság, más Kún, más Kúnság, 's t. eff. úgy más Uradalom, más Uradalomság. Az Analógia mutatja, hogy olylyan *Jász*, *Kún*, *Ban*, *Fejedelem*, mint *úr*, ezek mind személyt tesznek; de Jászság, Kúnság, Bánság, Fejedelemség a' Jászok, Kúnok, Bának, Fejedelemnek birtokát, és jószágát jelenti, így *Uradalom* személyt tészen, uradalomság birtokot. Igaz hogy *Principatus* ezt is teszi: *Fejedelmi méltóság*, mint királyság ezt is teszi: királyi méltóság, de még

még is soha a' Fejedelem' jószágát nem hítták Fejedelemnek, mint a' Jászok' birtokát soha Jásznak nem mondták, hanem Jászságnak. A' hol nem téssen személyt a' szó, mint p. o. *Szepes, Nyír, Harangod*, ott egygyet téssen mondani: Szepesbenn valék, vagy a' Szepességenn, Nyírbenn, vagy Nyírségbenn, Harangodonn, vagy Harangodságonn.

19. §.

A' gántsolódó a' 24 laponn az *Uram Bátyám, Aszszony Nenem* szólást védelmezi, 1) Azt mondja, hogy mind Uram Bátyám, 's Aszszony Néném, mind Bátyám Uram; Néném Aszszony egygy patvar, mertt a' Magyaroknál köz-mondás: *Kankó szűr, vagy szűr kankó mind egygy patvar.* 2-dik) havábann azt mondja; hogy nyomosabbszólás: Uram Bátyám, Aszszony Néném, mint Bátyám Uram, Néném Aszszony, a' mint nyomosabb szólás: *Uram Isten, Uram Jésus, Uram Király*, mint Isten Uram, Jésus Uram, Király Uram.

F e l e l e t.

Előre közönségesenn meg-kell jegyezni, hogy a' Magyar Nyelvben, ha a' *Substantivummal az Adjectivum* össze szerkeztetik, és illesztetik arra végre, hogy a' Sub-

stantivumnak minéműségét, és tulajdonságát fejezze-ki a' mellette lévő Adjectivum, akkoron az Adjectivum közönségesenn a' Substantivumnak eleibe tétetik, nem-utánna, p. o. jó ember, kemény kő 's t. eff. nem pedig ember jó, kő kemény. (Gram. 326 lap.) Sokszor a' Magyar Nyelvbenn a' Substantivum a' Substantivummal jó szerkezetbe, és akkoronn egygyik Substantivum Adjectivum gyanánt gyakoroltatik, 's a' melylyik Substantivum a' hozzá kaptsoltt társainak minéműségét jelenti, az mindenkoronn előre tétetik. p. o. *Szamar-ember*, az az szamarhoz hasonló, szamar tulajdonságú ember, nem pedig ember-szamar. Ilylen Eb-szóló, Kutya-fa, nem pedig Szóló-eb, Fa-kutya (mert Fa-kutya anynyit téssen, mint fából tsináltt kutya.) Ezen közönséges régula szerént vagyon mondva: *Bátyám Uram, Néném Aszszony, Sógor Uram, Húgom Aszszony, Leány Aszszony, Tatám Aszszony, Gazda Uram, Bíró Uram, Nász Uram, Tisztartó Uram, Vitz' Ispány Úr*, 's t. eff. Ezek helyett még a' leg-rosszabb Magyarok sem mondják fonákúl: Uram Sógor, Aszszony Húgom, Aszszony Lyány, Aszszony Tatám, Uram Gazda, Uram Bíró, Uram Nász, Uram Tiszt-tartó, Úr Vitz' Ispány; mertt noha mind *Úr, és Aszszony*, mind pedig Sógor, Húg, Lyány, Tata, Gazda, Bíró, Nász, Tisztartó, Vitz' Ispán Substantivumok, de *Úr, és Aszszony* Sub-

Substantivumoknak minéműségöket jelentő Substantivumok, p. o. mondvánn *Tiszt-tartó Úr*, jelentem, milylyen úr, hogy Tisztet, Tisztséget tartó, 's Tiszt viselő Úr; azt mondvánn *Lyány Aszszony*, jelentem, hogy ő aszszonyállat; de még férjetlen lyány; mondvánn *Bátyám Uram*, jelentem, hogy a' kit én betsülethől, és emberségből (ex politia) uramnak mondok, annak az a' minéműsége, hogy az én bátyám, hogy üdösbb testvérem, 's atyám fia; mondván *Néném Aszszony*, jelentem, hogy ez aszszonyállat, és nékem Néném. Így a' többiről. Ez szerént közönségesenn meg-áll az én regulám, hogy így kell szólani: *Bátyám Uram, Néném Aszszony*. Ezt előre eresztvénn különösen.

Felelek az 1-sőre Nem mind egygy Uram
Bátyám, Aszszony néném, evvel: Bátyam
Uram, Néném aszszony, mint nem egygy:
Kutya-fa (Rhamnus frangula), és Fa-kutya; és ha nem mind egygy mondani Aszszony húgom, és Húgom aszszony, Aszszony Gazda, és Gazda Aszszony, Uram Gazda, és Gazda Uram, Uram Bíró, és Bíró Uram, hát miértt lenne mind egygy Uram Bátyám, Aszszony Néném, és viszontag Bátyám Uram, Néném Aszszony? De hogy egygy légyen, erősíti a' Magyar köz-mondással (mertt *Proverbium, est probatum verbum*) Magyar köz-mondás: *Kankó szür, vagy Szür Kankó mind egygy*
4** pat-

patvar. — De érteni kell ezen köz-mondást, és meg-értvénn ide nem húzhatni; mertt ez azt teszi, hogy Kankó, és Szűr egygy forma gunya, tsak avval a' különbbséggel, hogy a' kankó rövid, a' Szűr hosszú, mint vagyon rövid guba, és hosszú guba, de mind a' kettő tsak guba, tsak épenn különbbségnek okáértt nevezék a' rövid szűrt kankónak, de azértt egygy patvar a' szűrrel állatjára nézve, egygyféle szövetből való szűr szabó vartta paraszt öltözet. Ez a' köz-mondás tsak azt teszi, a' mit ez: *Eb, vagy Kutya mind egygy*, T. i. akar kurta kutya, akar nagy bohontos eb mind egygy állatjábann. Így értvénn az említett köz-mondást, abból helytelenül hozhatni-ki, hogy mind egygy patvar: *akar Uram Bátyám, Afzszony Néném, akar Bátyám Uram, Néném afzszony*; mertt így mind egygy lenne: *kutya-fa Fakutya*, mind egygy lenne Szem-ügy, és ügy-szem, mind egygy lenne vakmerő, és merő vak's t. eff. Valamint az egygyyszeri tzigány amavval a' köz-mondással: *Kankó szűr, vagy szűr kankó mind egygy patvar*, ravaszságbann jártt, és meg-akartt tsalni egygy szegény embert: úgy tsalni akarja a' gántsolódó a' Grammatikám' érdemes olvasójit, és azokat el-tsábitani igyekszik. (A' szegény embert a' ravasz tzigány a' ló vásárbann így mesterkedék még-tsalni: A' szegény ember a' tzigánytól meg-alkuvánn egygy

egygy lovat bizcnyos pénzben, utóljára ki-fizetvénn a' tzigányt, és el-akarvann vinni a' lovat, kéri a' tzigányt, hogy vallja-meg igaz lelkére, nintsen e' valami hibája a' lónak? A' tzigány mond: nintsen más baja, tsak hogy vakmerő. A' szegény mezei ember azt érté rajtta köz értelem szerint, hogy a' lóbann egygy kiss erkölts vagyon, hogy a' ló *temerarius*, a' mint a' vak-merő szót Pápai Páriz Ferentz Uram is Diákozja, azért azt ketsély hibáinak tartván, mond: hatsak az a' hibája, az semmi majd ki verem én belőle a' vak-merőséget. Evvel el-viszi a' lovat; de azután észre vévénn, hogy a' ló sem eget, sem földet nem lát, vissza viszi a' tzigánynak nagy lélek szakadva a' lovat, vissza kéri a' pénzét, és szidja a' tzigányt, miértt nem monda meg nékje igazán, hogy merejűl vak légyen a' ló. Mond a' tzigány: hiszem meg-mondám la! hogy a' ló vak-merő; vakmerő pedig, vagy merő-vak mind egygy patvar, valamint Kankó szűr, vagy szűr kankó mind egygy patvar.)

Felelek a' 2-dikra. Azt mondja a' gántsolódó: Nyomosabb szólás: *Uram Isten, Uram Jésus, Uram Király*, mint Isten Uram, Jésus Uram, Király Uram. Tehát ez is nyomosabb: *Uram Bátyám, Aszszony Néném*, mint *Bátyám Uram, Néném Aszszony*. De tagadom a' következt; mertt 1-ör) *Uram Isten, Uram Jésus*, és a' Men-

nyei Királyt szólítván, *Uram Királyom!* mindenkoronn jó, és helyes, nyomos szólás. 2-or) *Uram Bátyám, Aszszony Néném* néha jó, helyes, nyomos szólás; de 3-or) *Isten Uram, Jésus Uram, Király Uram,* a' Menyneyi Királynak mondvá, soha sem helyes szólás, nem nyomos szólás, sohol nyoma nintsen a' Magyar Nemzetnél ezen szólásnak.

Jó szólás az 1-ső) Merth mikor a' Kisebb a' Nagyobbat, a' tseléd a' maga Urát Aszszonyát, a' jobbágy a' maga Földes Urát Földes Aszszonyát, szólítja, így titulálja: *Uram! Vitz' Ispán Uram! Uram! Szolga Bíró Uram! Uram! Fiskális Uram! Uram Inspektor Uram!* Mivel a' Tiszt-tartók a' magok Urok' nevébenn uralkodnak a' paraszt taksásokonn, és az Uraság' béresseinn, ezek így titulálják a' Tiszt-tartót: *Uram! Tiszt-tartó Uram!* — Ez szerént mivel Isten mindnyájunknak Urunk, mű' pedig mindnyájann Istennek, a' mennyei tselédes Gazdának tselédjei vagyunk, így tartozunk szólani Istenünkhez: *Uram! Istenem Uram!* (mivel Istenem is, Uram is, ragasztékosann mondom, mint a' Bátyámat, Atyámat, Ötsémet, Nénémet, Húgomat ragasztékosann így szólítom: Bátyám Uram! Atyám Uram, Ötsém Uram, Néném Aszszony, Húgom Aszszony, nem pedig ragasztékatlanúl: Bátya Uram! Atya Uram! Ötse Uram! Néne Aszszony! Így nem jó len-

lennie Isten Uram! hanem *Istenem Uram!*
 vagy teljesebbenn: *Uram Istenem Uram)*
így Uram! Jéusom Uram! Uram! mennyei
Királyom Uram! Ezekből a' teljesekből
 vagynaak meg-rövidítve ezen rövidebbek:
Uram Istenem, és Istenem Uram, Uram
Jéusom! vagy *Uram Királyom,* vagy *Én*
Uram Királyom. De mivel a' Titulusokban
 a' kitsinyítés, rövidítés leljebb szállítja a'
 titulust a' mint kisebb *Ked, Kied, Ketek,*
Kend, Kentek, mint *Nagyságtok, Kegyel-*
metek: úgy kisebb titulus *Uram! Istenem;*
Uram! Jéus; Uram! Királyom, mint *U-*
ram! Istenem Uram! Uram! Jéusom Uram!
Uram! Királyom Uram. Kisebb szólás:
Szolga Bíró Uram (a' mint szokta szólíta-
 ni a' Nagy méltóságú Fő Ispán Úr a' szol-
 ga bírakat,) mint *Uram! szolga Bíró Uram!*
 a' mint szólítja a' paraszt bíró a' Szolga
 Bíró Urat.

A' 2-dik nem mindenkor jó. Mivel *Uram*
Bátyám, Afzszony Néném, Uram Atyám,
Afzszony Anyám az én ítéletem szerént
 csak akkor nem épenn rossz szólás, ha
 azt mondom, hogy meg-rövidítettett szól-
 ás ezekből a' hosszabbakból: *Uram! Bá-*
tyám Uram! Afzszonyom! Néném Afzszo-
nyom! Uram! Atyám Uram! Afzszonyom!
Anyám Afzszonyom; mert ha nem ezek-
 ből rövidültt szólások, akkoronn: *Uram*
Bátyám 's a' t. Diákos, Németes, Toltos,
 Magyartalan szólás, mint magyartalan szó-
 lás

lás lenne: *Uram Komám, Uram Fiam*, 's a' t. ezek helyett Komám Uram, Fiam Uram. Azértt hát nem mindenkor helyes szólás: *Uram Bátyám* 's a' t. hanem csak akkor, ha rövidítés; de az is gánts a' titulusbannn. És még így meg-rövidítenem is, csak akkor helyes ezeket: *Uram Bátyám, Aszszony Néném, Uram Atyám, Aszszony Anyám*, ha nékem a' Bátyám, Atyám valósággal Uram, rajttam uralkodik, ha a' Néném, Anyám valóbann rajttam Aszszonykodik, 's hatalma alatt vagyok, mint p. o. az Úr fi, Atyjának, 's Anyjának törvényesenn hatalma alatt vagyok 24 eszten-deiglen, azután pedig az alól ki-meneke-dik (*emancipatur.*) *A' melyly Úrnak, valaki nintsen hatalma alatt*, hetsületből ember-ségből azt tartozik ugyan uralni, urazni, de hátra tévénn az *Úr* Aszszony nevet így: Bátyám Uram, Ötsém Uram, Néném Aszszony, Húgom Aszszony, Atyám Uram, Anyám Aszszony, Sógor Uram, Sógor Aszszony, Tisztartó Úr, Fiskális Úr, szol-ga Bíró Uram 's t. eff. Ezekből már az kö-vetkezik, 1) Hogy mivel a' Paraszt, mezei ember nem Úr, a' paraszt fiú a' maga ap-ját, atyják tartozik ugyan hetsületből, em-berségből uralni, de utól járvánn az Úr név, így: *Apám Uram*, vagy *Atyám Uram*, de nem helyesenn szólana így: *Uram A-tyám*. 2) Következik, hogy mivel egygyik Király a' másiknak nem ura, tartozik ugyan nem

nem csak emberségből, de kötelességből is más Királyt uralni, úrnak titulálni, mert teljes hatalmú Úr; de nem tartozik így szólítani. *Uram Királyom Uram*, vagy meg-rövidítve *Királyom Uram*; hanem, ha a Királyok egymással magyarul beszélle-nének (a' minek hallására én, ha mindjárt vonaglanám is, talám örömembenn halál-os álgyamból is fel-ugornám, és repked-nék — —) így kelletnék egymást titu-lulálniok, *Király Uram*, ragasztékatlanúl, mint szólok a' Tisztartónak, Fiskálisnak, Inspektornak, a' ki nékem nem Tisztar-tóm, sem nem Uram, ekképenn: Tiszt-tartó Uram, Fiskális Uram, Inspektor Uram. De a' Vitze Király a' maga Király-jának így tartozék szólani: *Uram! Királyom Uram!* vagy meg-rövidítve *Uram Királyom!* Mivel tehát *Nátán Próféta* *Sz. Dávid*, ha Ma-gyarúl szólott volna, így tartozott volna önékje szólani: *Én Uram! Királyom Uram!* Komornyik *Abdomélek* is, így köteleztetéek Magyarúl szólani a' Királyhoz: *Uram Királyom Uram!* Kir. III. 24. Jerem. XVIII. 9. Azértt Káldi vétett a' fordításbann a' kir-ályi titulust így meg-rövidítvénn: *Uram Királyom*, és még a' fel-kiáltó jegye-ket is ki hagyván, és így nem írván; *Uram! Királyom*, melyly anynyit tett vol-na leg-alább: *Én Uram! és én Királyom!* mint mondjuk: *Én Uram! és én Istenem!*

20. §.

A' Szem-ügyes a' 24 laponn ezen szók-
bann piszkál: *Manó, Hévonnn, gyarat zám-
kol*. Ezen szók felől 1) azt mondja, hogy
ezek az én érthetetlen újj szavaim. 2) Azt
mondja, hogy az én tanításom ként a' 146
laponn, *Hévonnn* anynyit téssen, mint *Héa-
nos*. 3) Azt mondja, hogy *Zámkol* szót a'
Magyar Szók közé számlálom.

F e l e l e t.

Mind a' hármát nem helyeseenn fogja
re-ám a' gántsolódó *Nem az 1-sőt*; mertt
Manó, Hévonnn, gyarat, zámkol nem az
én szavaim, és nem való, hogy ezeket a'
leg-tudósbb Magyar sem értené-meg; mertt
Eger mellett *Noszvajonn* értik, hogy *Ma-
nó*, és nem táltott szájjal Mánó, anynyit
téssen meg-rövidítve, mint Emmanuél, 's
ez olyly régi szó a' Magyar Uraságoknál,
mint *Tini, Tiri, Mitzi, Gufzti* 's t. eff. *Hé-
onn, vagy Hévonnn* szó több, mint 600 esz-
tendős. *Gyarat* köz szokásbann vagyon
Posony Vármegyébenn, ki tudja hány száz-
adtól fogva, *Zámkol* szót tsak az nem érti,
a' ki a' Hegyalján nem lakék. Azért az
ezen szókból fűzött szerkeztetésről: *Manó!
hévonnn gyaratek hozzád; de mindenkor Zám-
kolva válttaal*, ezt a' nagyot mervénn mon-
dani,

dani, hogy azt a leg-tudósabb Magyar sem értené meg; a magyarságban való gyengeséget, a magyar földön való járatlanságát, tapasztalatlanságát ismérteti meg. Hát ha én még nékje, méh módjára, mind a két Magyar Hazából ki-szededetett magyar szavakból, ilyen szerkeztetést adnék elé: *Te Pengyele, és elemezne! sokat ne totolázz, ne pesvedj-le, és ülő helyedben meg-ne pegyölj, ne léságosann tébj-lábj, hanem pattanva gya-rafs, izébenn tsurrants; mertt ígyők ki hajt a' rikhtants. Azután kedig főzz tsuszt pertztzel, szuszkát vertt tejjel, és pizsellét; mertt mind a' kettenn rá egerünk, és átsinkodunk, erre szemét száját el-táltaná a' gántsolódó, és úgy bávoszkodnék, mint az újj kapura; a' ki pedig mind a' két Magyar Hazában forgolódék, azt szóról szóra mind helyesen érti. — Nem a' 2 dikot:* mertt Gram. 147 lapján világosann vagyon meg-írva, a' ki azt nem káprázott szemmel olvastta, hogy Hévon, vagy rövidebbenn Héonn nem anynyit téssen, mint *Heanos*, hanem mint ezen Diák Adverbium: *Nudé. Nem a' 3-dikát*; mertt nyilván meg vallom, hogy toltos szó a' 145 lapon. Ezt a' Hegyalján koszpitolja a' köz nép, és tsak annak meg-mutatására hozom-fel, hogy az *m* betű a' ki-ejtésben sokszor úgy hangzik, mint *n*. Ebből pedig az értelmes ember ki nem hozhatja, hogy a' tős, gyök-eres magyar szók

szók közé számlálom a' *zánkol* szót; ugyan is, azt világosítván, hogy a' Magyar az *s* betűt sokszor mint *ts* kettős betűt, úgy ejti; elé hozom a' többi között ezenn szót is: *Lukáts*, és a' ki ebből, azt következtetné, hogy én *Lukáts* szót tősz, gyök-eres Magyar szónak mondom, az sültt bolond lenne, 's azt kötözni kellene, és a' Tanítóknak szamarok lenne.

21. §.

Vége a' Gántsolódó a' 25, és 26 lapján Szem-ügyének, a' Grammatikám 32 lapján a' szó taglásról való szabásomról olyly ízetlenül szájaskodik, nyelveskedik, és azt tsudára inkább, mint követésre méltónak hurítja, valamint szintte a' Hegyaljai fonkák a' fonóbann szoktanak nyelvelni.

F e l e l e t.

I. Ezen közönséges régulámat: *A' mint beszéll a' Magyar, úgy ír is*, a' gántsolódó, esmég, szokott ravaszkodása szerént, (mint a' 7-dik gántsolódásbann tőn) az elé adott ki-vételt rókaúl el-titkolja, a' hol a' 25, 27, 28, 29 lapon az Ortografiáról azt tanítám, hogy a' különbözö, 's egygy mással nem egygyezö szólás, és írás között, ha el-nem igazíthatja a' pert a' közönséges szokás, a' vagy *usus*, akkoronn az Etimológiá-

ógyiához kell *appellálni*, ahhoz folyamodni, az intézze-el azt. szónak okáértt, ha a' ki-mondást néznők, és az szerént írónók-le a' szót; így kellene ezt írunk: *agygya*, (dat illud) és sem így *adja*, mint a' jottisták írják, sem így *adgya*, mint azt az Ipsilonisták írják, hanem így *agygya*, a' mint azt az írni tanuló tudatlan lyánkák írják. De így: *agygya* egygy tudós Magyar sem ír, ámbár a' tudós Magyar is szó-közben tsak így ejti ezt: *agygya*. Hiábann mondja hát a' gántsolódó hogy a' 24 laponn elé adttam régulámmal azt jelentem, hogy valamiképen ki-írja, azon képen ejtse-is minden-koronn minden ki-fogás nélkül a' hangokat; merth azt tanítom a' 37 laponn, hogy így kell ennek *adja* a' a' hangját ejteni: *agygya*: a' 39 laponn; ennek *Fejd* a' hangját így kellejteni *Fegygy*; ennek *Gazság*, *Igazság*, így kell ejteni a' hangját: *Gafság*, *Igafság*; ennek *Ravaszág*, így *Ravafság*, ennek *Hámt*, *számt*, *Romt* így: *Hánt*, *szánt*, *ront*; (Merth Hámlík, számlík, Romlík, azért Molnár Albert, és Páriz Pápai Szó-könyvébenn is *Hámt* íge elé fordul *m* betűvel, *Rom* gyökér Vagner Frazológiájábann. Ha tehát mivel így szólunk *Hámlík*, nem Hánlík; Hánoz, azért így kell írni: *Hámt*, nem hánt, tehát hasonló képen mivel a' föld *Számlík*, *Romlík*, *omlík*, *ömlík*, nem *Szánt*, *Ront*, *ont*, *önt*, hanem *számt*, *Romt*, *omt*, *ömt* kelle-
ik

ik írni) ennek *húzja* (trahit illud) így: hú-
za; ennek *azonbann* így: azomban; ennek
ellenbenn, így ellemben; ennek *Színbenn*
így: Szimbenn; ennek *szakgat*, így: *szag-*
gat, ennek *akgat* így: *aggat*; ennek *gal-*
ádság így: *galátstság*, ennek *süttte*, így:
sütte, ennek *adtta*, így: *atta* (a' gántsol-
ódó nem jól írta *Attta* három *t*-vel; mertt
ad gyök-érnek nem lehet el-vesznie; mivel
üttte meg-rövidítés ebből: *ütötte* a' hol há-
rom *t* vagyon, az *üttte* szóban is meg kell
maradnia; mivel *vesz* (perit) gyökérből e-
red *veszszsz*, a' gyökér *sz* betűjénn kívül
a' 2-dik személynek *szsz* jegy betűje hozzá
jövén három *sz* jó össze az írásban; de
csak úgy hangzik, mintha kettő lenne, mertt
két *sz* betűvel *veszsz* annyit téssen mint
pereat, 's így *vesz* (perit), *veszsz* (pereas)
veszszsz (peris) *vészsz* (accipis, v. emis) *ve*
haltt gyök-érből. — Ámbár ezeket így íra-
tom az okos Ortografussal, de meg enged-
em, hogy a' ki-ejtés szerént-való hangonn
mondassanak mertt a' józan okosság tan-
ítja: hogy a' *mit szóval nem tudunk különb-*
böztetni, leg-alabb írással különbböztesük.
Így a' Németeknél is, ha a' ki-ejtést néz-
zük, egygy formánn hangzik a' szájbann
ezen szó *Feuer*, az az tűz, és ez *Feyer*,
vagy *Feier*: üdnap; mertt mind a' kettő
így hangzik Magyar írással *Fájer*, még-is
amazt a' Német különbböztteti írással, em-
ettől, hogy össze ne zagyválja a' tüzet az
üd-

üdneppel, és belőlök lögymört ne tsináljon, és miért? Az Etimológia miatt, mertt *Feyer* ezen Német gyök-értől ered *Frey*: az az Diákul liber, a, um, magyarul mentt, Tolttosann szabad, innét lön *Freitag*, (az az *dies libera*, nempe *a liberalibus serviibus, quasi dies otii, dies requiei, sicut Deus dicitur requiescere ab universo opere die septimo.* Gen. 2.) mint egygy dologtól mentt nap, tovább *Frey* szóból Métatésissel lön *Feyer*, ebből *Feyer-tag*, az az üdnepp. Tovább mivel *Frey* anynyit téssen, mint liber, a, um, mivelhogy Etimológia szerént nem ebből ered ez a' szó *Freitag* (Dies Veneris, Péntek) mertt ez nem anynyi, mint *dies libera*, mentt nap, szabad nap, hanem mivel ebből vagyon meg-rövidítve *Fräulein Venustag* (mertt a' Németek a' régi Pogány Diákokkal nevezik a' hétnek napjait, úgymint Sonntag: Dies Solis, Montag: Dies Lunæ, Donners-tag: Dies tonantis Jovis, így hasonló képen Fräulein Venustag: Dies Veneris: Vénus Aszszony' napja, de így nem jöve szokásba, hanem meg-rövidítve *lein Venust* elhagyván, és mondvánn *Fräu-tag*) *Fräulein* pedig a' kimondásbann így hangzik *Fraj-lajn*, melylyből lön a' Német *Frajle*, Magyar szájbann *Frajla*; melylyből esmég származék a' Tolttoknál *Frajerka*, melyly szeretőt, vénuskát, lotyótskát, kurvátskát, téssen, innét azt ítélem, hogy a' Németek

közönségesenn írják a' Pénteket így *Freytag*, hanem az Etimológia szerént helyesebbenn írják így: *Fräutag*. De hagyjunk most békét a' Németeknek, ők is most gyalúlják a' Német Nyelvet Porosz, vagy Burkus Országban, nékem semmi közöm a' Német íráshozz, hanem a' mit jónak ítélek, közölni tartozom édes Nemzetemmel (*Omne bonum communicativum*.)

II. Mivel a' szó taglásról (Syllabizatio) szó tagok' meg-szaggatásáról az Etimológia szerént azt ítélem á' 32 laponn, hogy valamint az órás olyly renddel szedi széljel az órát, és annak részeit, a' mi némű renddel azokat össze raká: úgy szinte nekünk-is helyesenn úgy kellene a' szók tagjait el-osztani, meg-szakgatni a' Sorok' végénn, mint a' hogy azokat össze rakók és szerkeztetők. Már pediglen ezen szót: *Nemesítettik* így rakjuk-össze, 1-ör ezen gyök-érhez *Nem* (genus) ezen végezetet tesszük *es*, 's lészen *Nemes*. 2-or *ít* végezetet, 's lészen *Nemesít* (nobilitat) 3-or *tet* végezetet, 's lészen *Nemesített*: nobilitari facit. 4-er *ik* végezetet, melyly *Nemesített*-ből szenvedő ígét formál, 's lészen *Nemesítettik*: Nobilitatur. Mivel tehát így rakám össze ezen szót bomtani akarván vizsájára így kell széljel szednem: 1-ör tőle el-szakasztom az *ik*, 2 or *tet*, 3-or *ít*, 4-er a' *Nem* gyök-eret. Ezt tanítja a' józan okosság. És mivel a' Magyarnál a' gyök-ér egygy

egygy tagú, (simplex) és oszthatatlan szó-
 ott lenni, azt széljel nem téphetni. An-
 nakokáértt már 23 esztendő előtt Sz. Páli
 Istvánn Grammatikájának 9 lapján azt
 tanítá, hogy a' gyök-ér meg-ne szakítas-
 sák, azért azt mondá, hogy ezen szót
Mostanság így kell meg-szakgatni *Most-an-*
ság, és nem így mos-tan-ság, vagy *Mo-*
fian-ság. Ebből az következik, hogy ezek-
 et is: *Kapá*, *Lábom*, *Mellé*, *Uram*, *Útad*,
Enyém, *Alám*, *Tanúl* 's t. eff. így kell
 meg-szakgatni: *Kap-á*, *Láb-om*, *Mell-é*,
Ur-am, *Út-ad*, *Eny-ém*, *Al-ám*, *Tan-úl*;
 mertt a' gyök ér *Kap*, *Láb*, *Mell*, *Ur*, *Út*,
Eny, *Al*, *Tan*. Én az ilylyen okos szó
 taglást csak a' tudós Magyaroknak javas-
 lom a' 33 laponn, de a' tudatlanoknak,
 és gyermekeknek meg-engedem, hogy a'
 Diák nem napkeleti Nyelvnek, rendetlen
 Etimológiáú nyelvnek regulája szerint így
 szillabizálhassanak *Ne-me-sít-te-tik*. — Az
 ilylyen szó tagok' meg-szakgatásából nem
 következik, hogy a' beszéd' hangja ilylyen
 diriboltt-daraboltt légyen, hanem folyvást
 folyó hangonn mondassék-ki így: *Neme-*
ittetik. Enyeleg hát a' gántsolódó azt ír-
 ván, hogy ez inkább tsudára, mint követ-
 ésre méltó 's a' t. mertt olyly könnyű az
 így írott szótt kimondani: *Nem-es-ít-te-tik*,
 mint az így írottat: *Ne me-sít te tik*. Kih-
 ibann marad hát a' gántsolódó.

B é - F e j e z é s.

Nn. B. U. Bé akarvann fejezni Szem-ügyét, díteéretemre száll-le, 's jó kívánásokra, 's így *egygy-szer mar más-szor nyal.* Jó kívánásaiért köszönöm B. U.' szíveségét. Eltefse Isten fokáig B. Uramat is. De a' martzongásokértt, hogy Grammatikámat méltatlanúl Árvába, Liptóba valónak mondotta a' 17 laponn; hogy Grammtikámat kábúlást okozó zür-zavarnak írja a' 4 dik laponn; azt költvénn, és igaz ok-nélkül fogvann reám, hogy én magamat Itélő Bírónak tettem a' Magyarság-bann, a' 5, 4, 5, 26 laponn; hogy tanításomat tökéletlenül, tsonkázva-bonkázva, tsürve-tsavarva, ravaszúl adja elé az 1, 5, 4, 7, 9, 10, 11, 12, 15, 14, 17, 18 gántsolódásábann, 's így talám sok jámbort rékalkodásával meg-tsaltt; hogy fízerelmes Grammatikus társaimat ellenem-való támadásra ingerli a' 6 laponn, mitsoda fizetés-sel tartozom Nn. B. Uramnak? — — *Mivel semki nem Bíró a' maga dolgábann: Tudós Magyar Grammatikus társaimat kérem barátságosann, fízerésk ki, mint ki fizeték az imént azt, a' ki nagy Tízfieletű Révai Miklós Átyánkat szem-ügyet kapa píszkolni.* Valamint Révai maga vételkedőjével nem píszkolódék, úgy én sem akarok, hanem inkább tréfára magyarázom a' Szem-ügyet. Ennel fogva barátságos tréfából ezen szarvassal fizettetem-ki: *Nn. B. Uramat vagy valamelylyik Grammatikus fogadá Prókátornak az én Grammatikám-ellen, vagy fogadatlan Prókátor.* Ezen szarvas tagok közzül vagy egygyiknek, vagy másiknak igaznak kellett lennie. Ha fogadott Prókátor, szokás fízerént busásann meg-fizetteté magát; de nem érdemlé; mertt nem vala embere a' fel vállalt ügynek, és pernek, nem diadalmaskodék, a' pert el veszté. Ha fogadatlan Prókátor — — — *Amice! jam es in sacco.* — — *Ergo amplius Grammaticum 50 annorum ne tentáveris; nam annosa vulpes haud capitur lagvee.* — — Ag rókát nehéz törbe ejteni.

Vége a' Históriának.

XX

A' tetemesbb Gántsok meg-igazíttatnak így olvasvánn

	Lap. Sor.		Lap. Sor.
Kényszerítéssel	5 7	ellen	55 6
szólana	5 20	p. o. Mentém	56 24
hanem messer ember, vagy		Mentémek	56 26
Kontár	6 5	Ételnek	57 15
emlékeztetni	7 1	scholastica	58 6
tökéletes	7 11	önékje szót	58 30
a' Posta	7 12	Rábtza	59 17
egyéb	7 25	tszonka-bonka övé szónál	39 18
nem miénkek	8 14	Hasonlólag	42 2
a' Szem-ügynek levelei	9 19	nnnet-tova	42 5
Februáriusbann	11 24	azon Diák szókat	44 15
hozogatak	12 22	valttam, valttál, valtt	46 7,8
akar	15 14	ördélyi Fejedelemnek	48 22
Tíftzelendő a' jövendő üdöre		izamlálja	49 2
hat-ki	16 3	Hátasitmányokat	49 5
Fő-Tíftzelendő	16 17	ezen szókat	49 10
hasonló képen jó szólás, mint	2-2	dik szavabann	51 18
eredeti bűn; de eredendő mun-		mi-neműségét	52 1
kája. Ezen szók töröltetsenek		elejébe	52 4
ki	17 132	társának	52 12
meg nem egygyez a' jelen való		Lyány Afzfzony	52 21
üdő	22 23	Tíftzt-tartó Uram	52 25
ezt így tanítom mondani	28 28	mi-neműségöket	53 1
iránytt, vagy aránytt	30 11 12	mi-neműsége	53 10
Sapienti pauca	50 21	atyját tartozik	58 27
gántsos övé ez helyett.	32 25	valna	59 21
Nyirttak, Nyirttek, hanem	32 50	királyom !	59 30
kolteményes	55 6	ezen szót	62 4
gántsosann	55 10	Fedj	65 19
széléim	54 4	laboribus servilibus	65 6
valna	54 7	a' mi-nemű	66 14
mondája	54 18	Ístván	67 4
azon helységnek	54 21		

Az Ortografiai gántsokat a' tudós olvasó igazíttsa.

